

Mestna občina **Novo mesto**

Župan

Seidlova cesta 1
8000 Novo mesto
T: 07 39 39 244
F: 07 39 39 269

mestna.obcina@novomesto.si
www.novomesto.si

Številka: 322-0003/2021
Datum: 27. 6. 2022

**OBČINSKI SVET
MESTNE OBČINE NOVO MESTO**

- ZADEVA:** Predlog Strategije razvoja turizma v Mestni občini Novo mesto 2022 – 2030
- PRAVNA PODLAGA:** 21. člen Zakona o lokalni samoupravi (Ur. l. RS, št. 94/07-UPB, 76/08, 79/09, 51/10, 40/12-ZUJF, 14/15-ZUJFO, 11/18-ZSPDLSL-1, 30/18, 61/20-ZIUZEOP-A in 80/20-ZIUOOPE) in 15. člen Statuta Mestne občine Novo mesto (DUL, št. 14/19-UPB1)
- PRIPRAVLJAVEC
GRADIVA:** Urad za družbene dejavnosti, Kabinet župana, Komisija za pripravo strategije
- POROČEVALEC** Boštjan Grobler, podžupan, predsednik Komisije za pripravo strategije
- OBRAZLOŽITEV:** V prilogi
- PREDLOG SKLEPA:** Občinski svet Mestne občine Novo mesto sprejme predlog Strategije razvoja turizma v Mestni občini Novo mesto 2022 - 2030.

Mag. Gregor Macedoni, l. r.
župan

PRILOGI:

1. obrazložitev,
2. predlog Strategije razvoja turizma v Mestni občini Novo mesto 2022 – 2030.

OBČINSKI SVET MESTNE OBČINE NOVO MESTO

ZADEVA: Predlog Strategije razvoja turizma v Mestni občini Novo mesto 2022–2030

I. RAZLOGI ZA SPREJEM SKLEPA

Strategija razvoja Mestne občine Novo mesto do leta 2030 na prednostnem področju »Turizem« kot strateški cilj (strateški cilj 11) določa: »Dvig prepoznavnosti in povečanje obiska Novega mesta z okolico kot turistične destinacije s poudarkom na trajnostnem razvoju inovativne, doživljajske, aktivne ponudbe dediščinskega in zelenega turizma«. Za doseg tega strateškega cilja so navedene naslednje aktivnosti: zagotovitev pogojev za povečanje števila turističnih kapacitet (postelj), skrb za povečanje prepoznavnosti Novega mesta kot vodilne turistične destinacije na Dolenjskem in ureditev osrednje turistične atrakcije – Arheološki park Situla. Zaradi izpostavljenega strateškega pomena turizma in turističnega razvoja občine ter v podporo usmerjenemu delovanju za doseganje navedenega strateškega cilja občine je oblikovan poseben strateški dokument, ki natančneje opredeljuje posamezne programske sklope, cilje, ukrepe, kazalnike in predvideno časovno obdobje realizacije zastavljenih ciljev.

II. POSTOPEK OBLIKOVANJA STRATEGIJE

Pripravo strategije razvoja turizma je koordinirala štiričlanska delovna skupina pod vodstvom Boštjana Groblerja, podžupana Mestne občine Novo mesto. V skupini so sodelovali še Marjanca Trščinar Antić, občinska svetnica, predsednica Komisije za medobčinsko in mednarodno sodelovanje in članica Odbora za gospodarstvo Občinskega sveta MONM ter dolgoletna delavka v turizmu; Marko Habjan, svetovalec za področje turizma na Zavodu Novo mesto in mag. Nataša Jakopin, podsekretarka za razvojne in mednarodne projekte na MONM.

Cilj delovne skupine za pripravo strategijo je bil, da se v pripravo strategije vključi čim širši krog deležnikov z vseh področij lokalnega turističnega gospodarstva ter predstavnikov lokalnih in regijskih institucij, ki so kakorkoli povezane s turizmom. Delovna skupina je z delom začela oktobra 2020, ko se je v Sloveniji začel nov val pandemije Covid-19, ki je onemogočil izvedbo široko obiskane delavnice v živo, na kateri bi lahko deležniki najučinkoviteje izmenjali poglede in v pogovoru skupaj načrtali vizijo razvoja turizma. Zato se je delovna skupina odločila, da posvetovanje o strategiji izvede v dveh fazah: v prvi fazi je pozvala k pripravi pisnih prispevkov, v drugi fazi pa je podane predloge obravnavala v manjši zasedbi do 15 oseb.

19. 1. 2021 je delovna skupina na 229 naslovov poslala poziv k posredovanju pisnih prispevkov in k prijavi na delavnico, ki je potekala 10. 2. 2022 v prostorih Razvojnega centra Novo mesto. Poziv je bil poslan: 47 gostinskim ponudnikom; 36 ponudnikom nastanitev; 48 ponudnikom

turističnih storitev; 44 predstavnikom organizacij, ki so povezane s turizmom; 31 osebam, ki so aktivno sodelovale pri pripravi Strategije razvoja turizma v MONM 2020; 23 krajevnim skupnostim v MONM. Pisne prispevke je posredovalo 28 posameznikov in organizacij.

27. 1. 2021 sta Marjanca Trščinar Antić in Nataša Jakopin na 11. seji Odbora za gospodarstvo Občinskega sveta MONM člane odbora seznanili s pripravo nove strategije razvoja turizma v MONM. Podani predlogi članov odbora so bili dodani med pisne prispevke za oblikovanje strategije.

10. 2. 2021 je v prostorih Razvojnega centra Novo mesto potekala delavnica v živo, na kateri je zaradi omejitev, povezanih s pandemijo Covid-19, sodelovalo omejeno število (13) predstavnikov različnih področij turističnega gospodarstva (ponudniki turističnih storitev, ponudniki nastanitvenih kapacitet, gostinci, turistični vodiči, predstavniki društev, krajevnih skupnosti) ter 4 člani delovne skupine. Na delavnici je bila uvodoma predstavljena in evalvirana Strategija razvoja turizma v MONM 2020, predstavljeni so bili štirje turistični produkti, ki jih MONM podpira prek javnega razpisa za sofinanciranje novih turističnih produktov, ter aktualni regijski projekti, povezani z razvojem turizma v MONM. Sledila je izmenjava mnenj o podanih predlogih na temo priprave Strategije razvoja turizma v MONM 2030, s poudarkom na oblikovanju predlogov konkretnih turističnih produktov in infrastrukturnih projektov za njihovo izvedbo. Delo je potekalo v skupinah, ki so izmenjaje obravnavale tri vsebinske sklope: Kulturna dediščina in kulturni turizem; Aktivnosti v naravi (outdoor); Kulinarika in turizem na podeželju. Ker pandemični časi niso bili naklonjeni organiziranju nove delavnice, so bili udeležencem delavnice 15. 2. 2021 poslani povzetki prve delavnice, s pozivom, da na poslano gradivo podajo morebitne pripombe in dopolnitve.

14. 12. 2021 je v prostorih Zavoda Novo mesto potekala delavnica na temo prireditvev in promocijskih elementov, s katerimi bi pritegnili tuje in domače obiskovalce v Novo mesto in na Dolenjsko. K udeležbi na delavnici so bili povabljeni predstavniki istih organizacij kot na prvo delavnico. Delavnice se je udeležilo 14 predstavnikov turističnega gospodarstva in 4 člani delovne skupine, skupaj 18 udeležencev. Udeleženci delavnice so bili pozvani, da razmislijo kako razviti prepoznavno turistično blagovno znamko Novega mesta in vzpostaviti učinkovito promocijo turističnih ponudnikov in produktov v občini. Udeleženci delavnice so prejeli tudi seznam predlogov turističnih programov in produktov ter infrastrukturnih projektov za razvoj turizma, ki so bili predlagani v pisni ali ustni obliki v prejšnjih fazah priprave strategije, s prošnjo, da se opredelijo, kateri izmed navedenih predlogov se jim zdijo najbolj in kateri najmanj pomembni.

Na podlagi evalvacije pretekle strategije razvoja turizma MONM, analize pisnih in ustnih predlogov lokalnih in regijskih deležnikov s področja turizma ter opredelitve do podanih predlogov s strani udeležencev delavnice, so bile vsebine pretekle strategije glede na aktualizirane strateške usmeritve združene v pet krovnih programskih sklopov, z definiranimi cilji in ukrepi v okviru posameznih vsebinskih podsklopov:

1. *Kulturna dediščina in kulturni turizem* (prej Arheološko-industrijska os iz preteklosti v prihodnost): 1.1. Arheološka dediščina, 1.2. Mestno jedro, 1.3. Objekti pomembnejše arhitekturne in zgodovinske dediščine;
2. *Aktivnosti v naravi in športni turizem* (prej Športno-turistična os Krka živi): 2.1. Reka Krka, 2.2 Reka Temenica, 2.3. Olimpijski center Novo mesto, 2.4. Trška gora, 2.5. Gorjanci, 2.6. Tematske poti, 2.7. Kolesarjenje;
3. *Kulinarika, cviček in turizem na podeželju* (prej Kulinarika, cviček in zidaniški turizem): 3.1. Cviček in tradicionalna dolenjska kulinarika, 3.2. Visoka kulinarika;
4. *Prireditve*;
5. *Promocija turizma*.

Od 13. junija do 23. junija 2022 je potekala javna razprava o predlogu Strategije razvoja turizma v Mestni občini Novo mesto 2022–2030, v okviru katere je bila 21. junija ob 16. uri v sejni sobi občinskega sveta organizirana javna predstavitev dokumenta. Predlog strategije je bil zopet poslan na 229 naslovov lokalnih in regijskih deležnikov s področja turizma in objavljen v Facebook skupini turističnih ponudnikov, objavljen pa je bil tudi med uradnimi objavami na spletni strani Mestne občine Novo mesto.

Javne predstavitve so se udeležili trije občinski svetniki (Suzana Hočevar, Adolf Zupan, Ana Bilbija) ter dva predstavnika zainteresirane javnosti (Aleš Hudoklin, predstavnik KS Gabrje in Urška Korasa, Kolesarsko društvo Zverinice). V okviru razprave na javni predstavitvi je Suzana Hočevar predlagala, da se v strategijo umesti oblikovanje večdnevnega mednarodnega etnološko arheološkega festivala. Predlog strategije turizma tovrsten festival že predvideva, in sicer z nadgradnjo festivala Praznik situl. Predlagala je tudi ukrepe v povezavi z javnim prevozom, kar pa po oceni predsednika komisije za pripravo strategije Boštjana Groblerja sodi v področje mobilnosti in presega vsebinsko področje strategije turizma. Adolf Zupan je predlagal, da se v strategijo turizma vključi skrb za urejeno podobo mesta, vključno z urejenostjo degradiranih objektov v zasebni lasti s poudarkom na Kandijski in Ljubljanski cesti ter z zagotovitvijo primernih javnih sanitarij na območjih z večjim številom obiskovalcev (Loka, mestno jedro, ipd.). Predlog je bil upoštevan in vključen v predlog strategije. Aleš Hudoklin in Urška Korasa sta podala predloge v zvezi s turističnimi produkti na območju Gorjancev in ureditvijo varnega kolesarskega dostopa na Gorjance. Njuni predlogi so bili upoštevani in dodani v predlog strategije.

V okviru javne razprave o strategiji razvoja turizma je prispelo pet pisnih predlogov. Matej Jordan je v imenu Term Krka podal pripombo, da strateškem dokumentu manjka turistična destinacija Otočec. Otočec kot pomembna turistična destinacija v občini je v predlogu strategije večkrat omenjen (na straneh 13, 16, 21), a smo predlog Term Krka upoštevali in turistično ponudbo destinacije Otočec v predlogu strategije dodatno izpostavili (na strani 22, Cilj 2.1.: Ureditev ustrezne turistične infrastrukture ob reki Krki in razvoj aktivnosti na reki Krki in ob njej v prepoznavne turistične produkte Novega mesta in Dolenjske). Dejan Gregor je poslal predloge v zvezi z zidaniškim turizmom. Izpostavil je potrebe tujih turistov po najemu avtomobilov in koles ter opozoril na moteč hrup na Trški gori, ki prihaja z avtoceste Novo mesto – Brežice, med priporočili pa navedel ureditev primernih pešpoti do Trške gore (pločnik, zasaditev dreves) in postavitve prepoznavnih označb do zidanic iz glavnih cest. Njegovi predlogi v strategijo niso bili dodani, saj storitev najema avtomobilov v Novem mestu že obstaja (Avant2Go na Novem trgu), prav tako najem koles, vključno z električnimi kolesi (občinska kolesa GoNm, turistični produkt RideMe bikes, ki ga sofinancira MONM in omogoča tudi izposajo koles neposredno na Trški gori). Urejanje pešpoti in postavitve označevalnih tabel predlog strategije prav tako že predvideva. Pobuda glede avtocestnega hrupa je na mestu, vendar glede na vsesplošno rast avtomobilskega prometa in izgradnjo 3. razvojne osi verjetno ni realno uresničljiva in že ohranitev hrupa na obstoječem nivoju predstavlja napredek. MONM si z ukrepi na področju trajnostne mobilnosti vsekakor stalno prizadeva za zmanjševanje motornega prometa, a gre za problematiko, ki presega vsebinsko področje te strategije. Marko Bernik je v imenu Kolesarskega društva Zverinice podal predloge v zvezi z gorskim kolesarjenjem, kolesarskim turizmom in večjo usmeritvijo v e-kolesarstvo. Predlog strategije kolesarstvo izpostavlja kot eno ključnih priložnosti razvoja turizma v MONM in je kot tako poudarjeno že v sami viziji razvoja turizma (Novo mesto kot kolesarska prestolnica Slovenije), kot tudi v vseh podpoglavjih programskega sklopa 2 »Aktivnosti v naravi in športni turizem« ter v posebnem podpoglavju »2.7. Kolesarjenje«. Kljub temu smo v strategijo dodatno vključili predlagane kolesarske vsebine (na strani 12, Priložnosti; na strani 24, Cilj 2.3.: Razvoj turističnih produktov v okviru Športno-rekreacijskega centra Češča vas in Olimpijskega centra Novo mesto ter razvoj športnega turizma; na strani 26, Cilj 2.5.: Ureditev ustrezne turistične infrastrukture na Gorjancih

in razvoj aktivnosti na Gorjancih v prepoznavne turistične produkte Dolenjske; na strani 27, Cilj 2.6.: Oblikovanje tematskih kolesarskih in pohodniških poti, vezanih na naravno in kulturno-etnološko dediščino Dolenjske). Tisk Avbar, Avguštin Avbar s.p. je podal predlog v zvezi z prodajo spominkov izven delovnega časa TIC. Predlog je bil upoštevan in dodan v predlog strategije (na strani 32, Cilj 6.5.: Povečanje prihodka iz naslova turizma v MONM). Zavod Republike Slovenije za varstvo narave je podal več komentarjev s stališča varstva narave ob načrtovanih aktivnostih ob rekah Krki in Temenici ter na območju Gorjancev. Komentarji v strategijo niso bili vključeni, saj bo MONM pri vseh načrtovanih aktivnostih in investicijah, pri katerih bo to potrebno, zaprosila za mnenje Zavod Republike Slovenije za varstvo narave.

III. OCENA STANJA

Strategija razvoja turizma v MONM 2020 iz leta 2016 si je za cilj zastavila izvedbo več kot stotih konkretnih projektov na štirih programskih sklopih: 1. Športno-turistična os Krka živi, 2. Arheološko-industrijska os iz preteklosti v prihodnost, 3. Gorjanci – zelENOgorje, 4. Kulinarika, cviček in zidaniški turizem. Med omenjenimi začrtanimi aktivnostmi pretekle turistične strategije so bili uspešno realizirani oziroma so v realizaciji ključni investicijski projekti MONM zadnjih šestih let: nadkritje velodroma, izgradnja bazena in celovita ureditev športno-rekreacijskega parka Češča vas; prenova Glavnega trga in Rozmanove ulice; izgradnja brvi čez reko Krko, ureditev PZA ob nogometnem igrišču Portoval; izgradnja kolesarskih poti. Realiziran je bil tudi osrednji cilj na področju reke Krke – dokončanje piknik prostora (mestne plaže) in pridobitev upravnika, ki izvaja vsebine; povezane s turizmom na reki Krki in Temenici (najem plovil/šola veslanja). Predmet prihodnjih kratkoročnih investicijskih vlaganj ostajajo naslednji cilji: postavitve informacijsko-turističnih tabel, ureditev naravnega kopališča. Nerealizirana ostajata dva večja investicijska projekta, katerih je realizacija odvisna od številnih dejavnikov, med katerimi so tudi takšni, na katere MONM nima vpliva: Hiša tehnološkega napredka; vzpostavitev Arheološkega parka Situla. Zaradi obsežnosti in deležnikov, ki precej definirajo uporabo prostora, se je začel projekt izvajati po fazah. Tako je ureditev sprehajalnih poti in območja gradišča že izvedena. Omenjena strateška cilja ostajata del dolgoročne turistične strategije MONM, ker pa je za njuno realizacijo potrebno daljše časovno obdobje in obsežnejša finančna sredstva, nista v središču kratkoročnih in srednjeročnih strateških ciljev na področju razvoja turizma v MONM. Dejstvo je, da se Novo mesto ponaša z izjemno uspešno industrijo in bogato industrijsko dediščino, kar daje mestu poseben pečat in potencial, ki ga je treba izkoristiti.

Velik razvoj je v zadnjih dveh letih opazen na področju zidaniškega turizma in promocije cvička, ki se odraža tako v dobrem obisku novih turističnih produktov na Trški gori (Odprte zidanice, Turizem v zidanicah, vinske degustacije v vinski kleti Colnar) kot tudi v obisku prireditvev, vezanih na tematiko vina, pri čemer še posebej veseli dejstvo, da je bil maja 2022 v Novem mestu organiziran prvi Festival cvička, ki pod eno streho združuje tradicionalne prireditve Teden cvička, Cvičkarijo in Pop-up Wine Festival. Na področju arheološke dediščine je bil velik korak dosežen predvsem na področju dogodkov in prireditvev. Praznik situl se je uveljavil kot ena najbolj prepoznavnih in najbolj obiskanih novomeških prireditvev, ki ima obenem še veliko možnosti za nadaljnji razvoj in povečanje števila obiskovalcev. Zelo odmevno je bilo tudi Jantarno leto 2017, ko sta v organizaciji MONM in Dolenjskega muzeja v Novem mestu potekali dve mednarodni konferenci na temo arheološke dediščine mest ob evropski jantarni poti. Slabše so bili realizirani cilji na področju Gorjancev, kar je tudi posledica neusklajenosti med lastniki zemljišč in gozdov. Gorjanci na slovenski strani meje so večinoma v lasti zasebnikov in ker ti v njih vidijo predvsem vir lesa, zato je tudi infrastruktura v večji meri prilagojena gozdarjenju.

Da bi spodbudila razvoj turističnih programov, ki sovpadajo s strateškimi smernicami razvoja turizma v MONM, je občina v letih 2020 in 2021 objavila razpis za sofinanciranje novih

turističnih produktov. Cilj razpisa je bil finančno podpreti nove turistične produkte v MONM, ki bodo turistom kontinuirano na voljo najmanj dve leti in bodo prispevali k povečanju turističnega obiska v občini. Predmet sofinanciranja so bile nove zaposlitve v turizmu in ostale oblike dela, potrebne za izvajanje novih turističnih produktov. Predmet sofinanciranja so bili tudi materialni stroški, potrebni za vzpostavitev in izvajanje novih turističnih produktov, pri čemer pa lahko znesek sofinanciranja materialnih stroškov znaša do največ 25 % celotnega zneska sofinanciranja. Z obema razpisoma je MONM podprla pet novih turističnih produktov. MONM načrtuje, da bo v prihodnjih letih s podobnim občinskim ali regijskim razpisom v podporo turističnim produktom realizirala še naslednja programska cilja: spodbujanje gostincev h kakovostni ponudbi lokalnih pridelovalcev/dobaviteljev; razvoj poslovnega modela trajnostne čezmejne turistične destinacije in inovativna promocija območja Gorjancev. Kot članica Združenja zgodovinskih mest, s festivalom Praznik Situl in drugimi kulturnimi dogodki, ki privabljajo obiskovalce v mesto (festival Sem glasba, sem mesto, festival Jazzinty, festival Fotopub, Novomeški poletni večeri, festival Novo mesto Short, predstave APT), s tematskimi leti (Jantarno leto, Štukljevo leto, Novomeška pomlad) ter s kulturno-zgodovinskimi tematskimi potmi, dela MONM razvojne korake tudi na področju kulturnega turizma.

Izziv ostaja povečanje števila turističnih kapacitet (postelj), kar bi omogočilo povečanje števila nočitev (zlasti tujih gostov), vključno z ureditvijo naselja mobilnih hišk (npr. Adria Village) in infrastrukture za postavitve avtomatov PZA v sklopu Športno-rekreacijskega centra Češča vas. Velik doprinos v tej smeri je pomenilo odprtje Hotela Center na Glavnem trgu, tako v smislu obogatitve namestitvene in gostinske ponudbe Glavnega trga kot tudi povečanja kakovostnih in sodobnih turističnih kapacitet v središču mesta. Izgradnja novega hotela Dolenjc pomeni aktivno vlogo pri zadrževanju prehodnih in poslovnih gostov v Novem mestu. Veseli tudi veliko povečanje števila namestitev v zidanica in usmerjeno trženje tovrstne edinstvene namestitvene izkušnje, ki jo je prevzel Razvojni center Novo mesto. Primanjkljaj turističnih kapacitet se kaže predvsem ob večjih (športnih) prireditvah, ko so udeleženci prisiljeni iskati namestitvene možnosti izven meja MONM (Dolenjske Toplice in Šmarješke Toplice) in regije (Krško, Brežice), kar ob uspešnem razvoju športnega turizma v Olimpijskem centru Novo mesto ni ugoden podatek oz. kaže na nujnost povezovanja ponudnikov nočitvenih kapacitet v širši regiji. Glede na še aktualno nacionalno turistično usmeritev »Slovenija = zelena, aktivna in zdrava destinacija za 5* doživetja« v MONM manjka tudi visoko kakovostnih turističnih namestitev, ki bi bile primerne za goste, ki se udeležujejo 5* doživetij.

Da je novomeški turizem na dobri poti, pričajo statistični podatki o številu obiskovalcev in nočitev, ki so od leta 2015 rasli vse do leta 2020, ko je turistično panogo na globalni ravni močno prizadela pandemija virusa covid-19. Statistika nočitev gostov po državah odraža dejstvo, da je Novo mesto industrijsko središče, v katerem poleg klasičnih turistov turistične kapacitete zasedajo tudi poslovni gostje in tuji delavci. Obenem pa rast nočitev domačih gostov kaže na dejansko kontinuirano rast turizma v občini do leta 2020, ko je zaradi pandemije prišlo do močnega padca prihodov in nočitev tujih gostov, prihodi in nočitve domačih gostov pa so se povečali. Okrepljena rast prihodov in nočitev domačih gostov v letu 2021 po eni strani odraža dejstvo, da so bila zaradi pandemije omejena potovanja v tujino, po drugi strani pa lahko kaže tudi na to, da je Dolenjska za slovenske goste zanimiva in še neraziskana.

IV. CILJI IN NAČELA

Ključne strateške usmeritve

V občinski strategiji razvoja turizma izpostavljamo edinstvene in v slovenskem ter svetovnem merilu izstopajoče attribute destinacije Novo mesto, ki na eni lokaciji združuje vse tisto, kar iščejo sodobni domači in tuji turisti. Obenem pa ključne strateške usmeritve razvoja turizma v

MONM sledijo nacionalnim strateškim usmeritvam na področju turizma: edinstveno, avtentično, lokalno, izkustveno, gostoljubno, zeleno, aktivno, trajnostno, inovativno, ustvarjalno, butično.

Novo mesto je izjemno v svetovnem merilu po svojem halštatskem obdobju, ko je bilo eno najbogatejših mest tistega časa, danes pa je to območje z daleč največjim evropskim najdiščem železnodobnih situl in steklenih jagod. Prav tako je Novo mesto kot prestolnica slovenskega izvoznega gospodarstva danes edinstveno z eno najmočnejših industrij v Evropi, kar se odraža v številnih nočitvah poslovnih gostov. Novo mesto je prestolnica slovenskega kolesarstva in se ponaša z Olimpijskim centrom Novo mesto, edinstvenim vrhunskim športnim objektom v radiju 500 kilometrov. Novo mesto je vodilno slovensko pametno mesto in slovensko mesto, v katerem se najboljše živi. Ima edinstveno lokacijo med glavnima mestoma Slovenije in Hrvaške, od katerih je oddaljeno 70 km oziroma uro vožnje po avtocesti. Dolenjska je tudi dom cvička, edinstvenega vina na svetu, v novomeški občini pa se nahaja vinska gorica, na južnem pobočju katere je največ zidanic na svetu. Če k temu prištejemo še lepo naravo, ki z neokrnjeno reko Krko in edinstvenimi mestnimi gozdovi sega prav s samo središča mesta, staro mestno jedro na edinstvenem rečnem okljuku, edini slovenski rečni grad Otočec, prenovljeni največji slovenski srednjeveški trg, kakovostno in raznoliko kulturno ponudbo ter živahen urbani utrip, pristno podeželsko življenje in vrhunsko kulinariko, Dolenjska izpolnjuje prav vse zahteve globalnih turističnih trendov in je odličen primer Slovenije kot zelene, trajnostne, inovativne, ustvarjalne, butične in gastronomske destinacije. Dolenjski kraji imajo bogato naravno in kulturno dediščino, a obenem niso prezasedeni, so pristni, prisrčni in za turiste še neraziskani.

Vizija

Novo mesto je zgodovinsko mesto arheoloških zakladov, urbano mesto z živahnim kulturnim utripom in zelena prestolnica slovenskega kolesarstva, ki gostoljubno vabi k aktivni sprostitev ob reki Krki in med vinorodnimi griči.

V. OCENA FINANČNIH IN DRUGIH POSLEDIC

Sprejetje strategije nima neposrednega vpliva na proračun Mestne občine Novo mesto. Operacionalizacija posameznih ciljev in ukrepov bo vplivala na oblikovanje proračuna v obdobju do leta 2030 glede na načrtovano časovno obdobje realizacije posameznih aktivnosti. Te pa so tudi v soodvisnosti od drugih finančnih virov (državnih, EU sredstev ter lastnih sredstev nosilcev posameznih dejavnosti).

VI. PREDLOG SKLEPA

Občinski svet Mestne občine Novo mesto sprejme predlog Strategije razvoja turizma v Mestni občini Novo mesto 2022–2030.

Pripravila:
mag. Nataša Jakopin, l. r.
podsekretarka

dr. Jana Bolta Saje, l. r.
v. d. direktoric3

Urban Kramar, l. r.
vodja Kabineta župana

PRILOGA:

- Pripombe in predlogi k strateškemu dokumentu, podani v okviru javne razprave:
 1. Terme Krka.
 2. Dejan Gregor.
 3. Kolesarsko društvo Zverinice.
 4. Tisk Avbar, Avguštin Avbar s.p.
 5. Zavod Republike Slovenije za varstvo narave.

**STRATEGIJA RAZVOJA TURIZMA
V MESTNI OBČINI NOVO MESTO 2022 – 2030**

PRIPOMBE IN PREDLOGI K STRATEŠKEMU DOKUMENTU

Naziv/ime in priimek prijavitelja	TERME KRKA, d.o.o., Novo mesto, Matej Jordan
Naslov in kraj sedeža/bivališča prijavitelja	Novi trg 1, 8000 Novo mesto
Telefon	040 917 417
Elektronska pošta	Matej.jordan@terme-krka.si

PRIPOMBE IN DOPOLNITVE DOKUMENTA (do 1000 znakov)

V strateškem dokumentu manjka turistična destinacija Otočec, ki hkrati zaokrožuje vse navedene programske sklope v dokumentu. Ponuja namreč aktivni turizem (različne športe – golf, Pustolovski park, tenis, kolesarjenje, športi z žogo v dvorani ...) ter je del kulturne dediščine in kulturnega turizma in hkrati gurmanska destinacija (Restavracija grad Otočec, vinski stolp). Destinacija z izdatnim oglaševanjem prinaša tudi kar nekaj nočitev v sami Mestni občini Novo mesto.

**STRATEGIJA RAZVOJA TURIZMA
V MESTNI OBČINI NOVO MESTO 2022 – 2030**

PRIPOMBE IN PREDLOGI K STRATEŠKEMU DOKUMENTU

Naziv/ime in priimek prijavitelja	Dejan Gregor
Naslov in kraj sedeža/bivališča prijavitelja	Swansea, UK
Telefon	+44 7448769362
Elektronska pošta	dejan.gregor@gmail.com

PRIPOMBE IN DOPOLNITVE DOKUMENTA (do 1000 znakov)

Predlog smernice programskega sklopa – zidaniski turizem

Predlog strategije izhaja iz povratne informacije gostov, ki so od leta 2018 obiskovali naso zidanico:

1. Turisti, ki bi radi obiskali Trsko Goro so primorani uporabiti najem avta in je njihova mobilnost do in okoli Novega mesta omejena (predvsem starejših ljudi); opazamo vse več preklicev rezervacij s strani turistov iz Velike Britanije, Belgije in Nizozemske, ki prispejo z letali; nizozemski in belgijski turisti v zidanicah redno pricakujejo kolesa za do 4 družinskih članov (sami nimamo dodatnega prostora za hranjenje npr. več gorskih koles)
2. Hrup s strani avtoceste vzdrževane s strani DARS nad Mackovcem v vseh letnih casih zaradi povečanega prometa – turisti do izrazili, da so se podali v zidanice zaradi iskanja miru, dobrega spanca in narave (gozdne površine in naravnih travnikov, kamor zahaja divjad)

Priporocila:

I – najvisja prioriteta, V najnizja pripritevta na ucinek

- I. Well being – s strani MONM se prične pogajanje z DARS za zmanjšanje hrupa na Trski Gori (Mackovec/Sevno)
- II. Aktivni turizem - pločnik med trgovskim centrom Super Nova Novo mesto in kroziščem se konca, se posadi drevored vse do kmetijskega centra GRM na Trski Gori, saj je za starejše turiste neprimerno, da hodijo v vročini na odprtem (primer uspešnega aktivnega turizma v Ljubljani, kjer je večina aktivnih turistov tudi pohodnikov po parkih Tivoli, Roznik in Golovec zaradi skrbnega zasajanja dreves ob pes poteh).
- III. Aktivni turizem – v okolice kmetijskega centra Grm se povabi ponudnika predvsem gorskih koles za izposajo (večje število koles pričakovano, saj je kar nekaj solarjev, ki bi sistem tudi uporabljali poleg turistov)
- IV. Možnost najema električnih avtomobilov v bližini Trske Gore / Mackovec (npr. Avant GO)
- V. Branding – vse zidance imajo standardne, prepoznavne in diskretne smerne cestne table / oznacbe iz glavnih cest

Tveganja, ce teh ukrepov ne bi nadalje razvijali in izvedli:

- manj obiska s strani bolj aktivnih turistov
- manj rezervacij s strani turistov starejše generacije – mobilnost je vse bolj pomembna, ljudje živijo dlje in želijo biti vse dalje bolj mobilni
- manj rezervacij zaradi konstantnega hrupa, ki je zapisan že na 'feedback' na platformah kot je Booking.com in AirBnb, kar bi Trsko Goro lahko prikrajšalo obiska turistov

**STRATEGIJA RAZVOJA TURIZMA
V MESTNI OBČINI NOVO MESTO 2022 – 2030**

PRIPOMBE IN PREDLOGI K STRATEŠKEMU DOKUMENTU

Naziv/ime in priimek prijavitelja	Marko Bernik
Naslov in kraj sedeža/bivališča prijavitelja	Cerovci 5a
Telefon	040 871 620
Elektronska pošta	marko.bernik@asinvest.si

PRIPOMBE IN DOPOLNITVE DOKUMENTA (do 1000 znakov)

Strategijo razvoja turizma ocenjuem kot pozitivno. Iz vidika gorskega kolesarjenja pogrešam:

- večjo usmeritev v e - kolesarstvo
- razvoj krajših in lažjih gorsko kolesarskih poti v povezavi z arheološko, kulturno in naravno dediščino (vključitev v tematske poti)
- izgradnjo gorsko kolesarskih poti v bližnji okolici Novega mesta (kot mestna alternativa Gorjancem) in
- spodbujanje in organizacijo atraktivnih adrenalinskih dogodkov na oz. ob reki Krki
- usmeritev v izgradnjo zelenih kolesarskih poti (naravno grajene poti)
- ustvarjanje pogojev za eko zeleni kolesarski turizem v povezavi z izgradnjo mreže objektov (lokacij), poti in servisnih storitev
- celovito povezavo vseh kolesarskih deležnikov in infrastrukture

**STRATEGIJA RAZVOJA TURIZMA
V MESTNI OBČINI NOVO MESTO 2022 – 2030**

PRIPOMBE IN PREDLOGI K STRATEŠKEMU DOKUMENTU

Naziv/ime in priimek prijavitelja	Tisk Avbar, Avguštin Avbar s.p.
Naslov in kraj sedeža/bivališča prijavitelja	Krallova ulica 15, Novo mesto
Telefon	041682468
Elektronska pošta	avgustin.avbar@gmail.com

PRIPOMBE IN DOPOLNITVE DOKUMENTA (do 1000 znakov)

Pozdravljam dolgoročno načrtovane aktivnosti na področju razvoja turizma v Novem mestu. Prepričan sem, da so ustvarjalci programe hodili več po svetu kot jaz in lahko spoznavali pristope drugih narodov k tej problematiki.

Osebnost bom izpostavil področje turističnik spominkov po tako po izvedbi kot dosegljivosti.

Vprašanje: kje v naši občini lahko turist nabavi turistični spominek – naj bo to izdelek domače obrti ali industrijsko narejen magnetek izven delovnega časa TIC-
Drugo vprašanje: na katerih točkah se turisti ustavljajo.

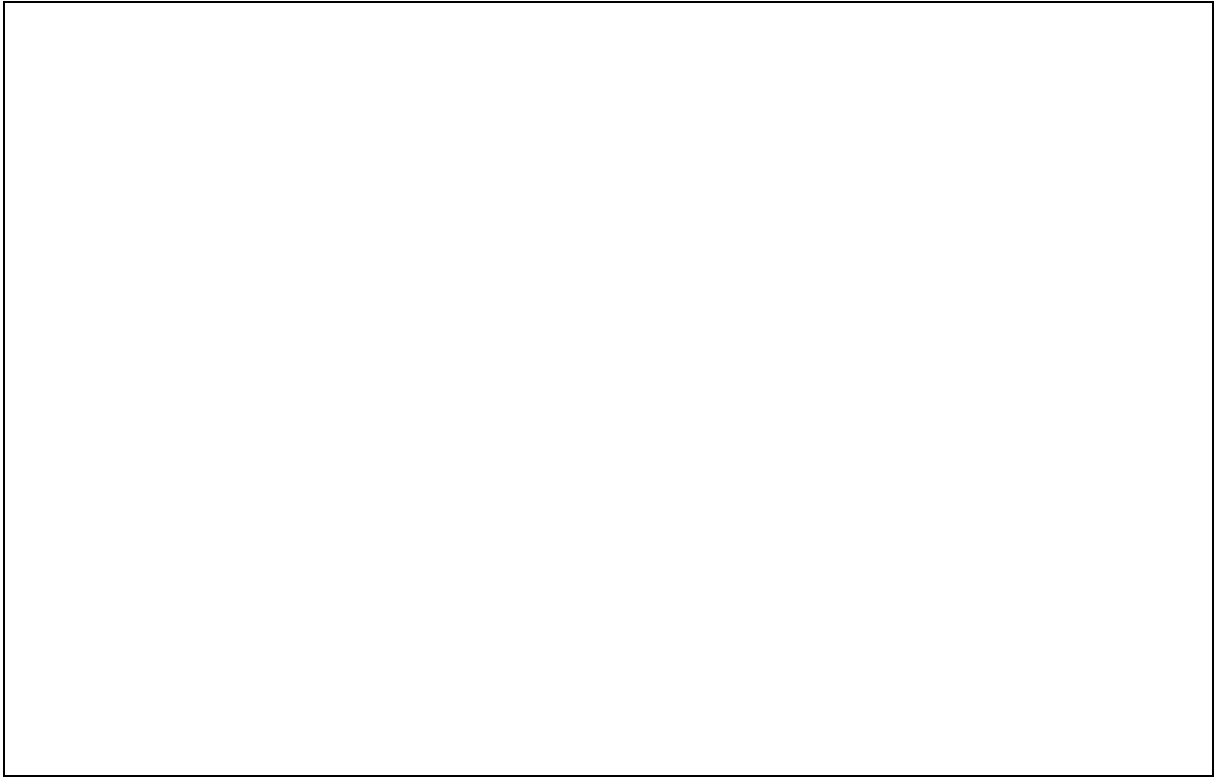
Odgovor: gostilne, hoteli, bifeji, apartamjiker so dalj časa odprti in dotopnejši, saj ne pride vsak turist v center mesta do TIC-a.-

Zakaj ne bi investirali v tipske vitrine z led razsvetljavo in steklenimi vrati spredaj (ali pa treh strani zastekljeno) in jih dali v brezplačno uporabo vsem zainteresiranim gostincem ter zahtevali, da imajo saj 20 turističnih produktov v ponudbi – nekaj domače obrti in nekaj industrijskih izdelkov. Čas bi pokazal nadaljni razvoj tovrstne trgovine. Prodaja ne bi smela biti problem, če bi za vse veljal enaki način dela TIC-a kot doslej, da se sprejme artikle na konsignacijo in izvaja plačilo mesečno glede na prodane izdelke. Ob tem bi predlagal še enotno cenovno politiko – enak izdelek v celi občini enaka cena, Ali bi dobave gostincem potekale preko TIC-a ali pa bi vsak gostinec sam izbiral izdelke in kooperante pa postavljam za vprašanje. Na Bledu je več trgovin, ki živijo samo od prodaje spominkov.

Prav je da želimo poudariti določene stvari kot smo npr. Štukljevo leto.

Iz prodajnih aktivnosti pa lahko povem, da so se magnetki z njegovo podobo slabo prodajali. Iz lastnih izkušenj bi rekel, da turist kupuje izdelek za spomin na določen kraj, ki ga obišče prej kot pa kupi spomin na nek dogodek ali prireditev.

Zato je treba določene stvari zakamuflirati: napr. Majico s sliko novega mesta spredaj opremimo istočasno s sliko situle na hrbtu. O teh mojih idejah sem se še pripravljen pogovarjati tudi kot izdelovalec turističnih spominkov: svinčniki, vžigalniki, magnetki, obeski, lončki...

Številka: 3562-0367/2022-2
Datum: 22. 6. 2022

Zavod Novo mesto
Novi trg 5
8000 Novo mesto

ZADEVA: Pripombe in predlogi Zavoda RS za varstvo narave k Predlogu strategije razvoja turizma v Mestni Občini Novo mesto od leta 2022-2030

Dne 15.6.2022 ste naslovni Zavod pozvali za posredovanje predlogov in pripomb k Strategiji razvoja turizma Mestne Občine Novo mesto od leta 2022 do leta 2030.

Ker predstavlja strategija razvoja Občine strateški dokument, na podlagi katerega Občina in ostali deležniki pripravljajo razvojne pobude in konkretne projekte/posege, je potrebno že na tej ravni dejavnosti in posege načrtovati skladno z veljavno zakonodajo, stanjem v prostoru oz. prostorskimi možnostmi in strateško prostorsko strategijo.

Po pregledu objavljenega gradiva ugotavljamo, da so določeni načrti/turistični produkti potencialno ali pa dejansko v nasprotju z varstvenimi režimi za zavarovana območja, usmeritvami za varstvo naravnih vrednot in/ali varstvenimi cilji za zagotavljanje ugodnega stanja kvalifikacijskih vrst na varovanih območjih (območjih Natura 2000).

V nadaljevanju v obliki tabele navajamo ključne pobude/dejavnosti/aktivnosti/posege (iz Strategije, za katere menimo, da so oz. bi lahko bile v nasprotju z zgoraj naštetimi strokovnimi merili za ohranjanje lastnosti območij, ki imajo z vidika varstva narave poseben status.

Območje	Pobuda	Opredelitev do pobude	Komentar
Aktivnosti na in ob reki Krki	Mestni kamp ob reki Krki	S pobudo nismo seznanjeni in se do nje tudi v SD OPN2 MONM nismo opredeljevali. Kolikor nam je poznano, ostaja lokacija kampa na obstoječi lokaciji na Otočcu, ki se ga rekonstruira.	Reka Krka predstavlja s stališča biotske raznovrstnosti, naravovarstvene izpostavljenosti ter krajinske prepoznavnosti najpomembnejši naravni ekosistem na širšem območju Novega mesta. Na odseku reke Krke skozi mestno jedro je v večji meri izražen urbani značaj rečnih brežin, s stalno prisotnostjo človeka in dejavnostmi, povezanimi z rečnim in obrežnim prostorom. V obrežni prostor so že umeščene ceste, sprehajalne poti s počivališči (Župančičevo sprehajališče, Julijina pot, v delu tudi Pot od mlina do mlina), mostovi (v gradnji tudi dva nova mostova) čolnarne, pomoli, športni

Območje	Pobuda	Opredelitev do pobude	Komentar
			<p>objekti, mestna plaža, lokali ter drugi bivalni objekti. Del rečnih brežin v mestu pa je tudi naravno ohranjenih in poraščenih z avtohtono vegetacijo, zato ga je smiselno ohranjati brez ureditev za doživljanje narave.</p> <p>Z vsem zgoraj naštetim je rečni prostor v mestu na nek način že degradiran, morda celo preobremenjen in izkoriščen, zato urejanje mestnega kampa ob reki z vso potrebno infrastrukturo s stališča ohranjanja narave ni sprejemljivo.</p> <p>Vnašanje novih dejavnosti ob reko in povečana prisotnost človeka v smislu bivanja (začasnega), pomeni dodatno fragmentacijo in uzurpacijo obrečnega prostora, ki je prvenstveno namenjen na vodo vezanim organizmom.</p>
	<p>Čolnarski turizem</p>	<p>Predvideno turistično in gostinsko ponudbo naj se navezuje na obstoječo infrastrukturo brez novogradenj.</p> <p>V sklopu priprave SD OPN2, so bile z namenom vstopanja v reko na celotnem odseku skozi Novo mesto določene lokacije vstopno/izstopnih mest na obeh bregovih in predvidene tudi lokacije privezov za čolne/čolnarne definirane na podlagi zatečenega stanja prostora/brežine in obstoječih ureditev.</p> <p>Izven teh lokacij se vstopov v reko za namen čolnarjenja ne izvaja.</p>	<p>Izogibati se je potrebno množičnim prireditvam na reki napr. v času drsti, ki poteka na reki Krki od konca meseca februarja, do konca meseca junija.</p> <p>Upoštevati je potrebno <i>Odlok o določitvi plovbnega režima na reki Krki (Ul. RS, št., 75/06, 75/14) in Odlok o določitvi plovbnega režima na odseku reke Krke v Novem mestu (Dolenjski Uradni list, št. 2/21)</i></p> <p>V primeru ugotovljenega slabšanja stanja habitatnih tipov ter rastlinskih in živalskih vrst na plovbnem območju, se plovbo prilagodi oz. ustrezno omeji (npr. prostorska, časovna omejitev ali omejitev v številu plovil na plovbnem območju).</p> <p>V času usklajevanja zgoraj navedenega odloka v predlogu dokumenta v 8. členu ni bila obravnavana lokacija Pumpence, ki pa se jo v sprejetem odloku navaja. Lokacija z naravovarstvenega stališča ni usklajena, kar izhaja iz (strokovno mnenje ZRSVN, št. 6-II-352/2-O-20/AŠP, z dne 07.09.2020).</p>
	<p>Tematske kolesarske in pohodniške poti ob Krki</p>		<p>Pred umeščanjem je potrebno pridobiti strokovno mnenje Zavoda RS za varstvo narave.</p>

Območje	Pobuda	Opredeleitev do pobude	Komentar
Turistični produkti na in ob reki Temenici	Safari po Temenici	<p>S pobudo smo bili seznanjeni v fazi ideje, a se do dejavnosti in rabe vode, ki presega osnovni namen, ZRSVN ni opredeljeval. Predmetna raba se že oglašuje in trži kot turistični produkt, Safari na reki Temenici, ni pa usklajena iz vidika ohranjanja narave.</p> <p>(Za rabo vode na tem območju in dejavnost je bil kontaktna oseba g. Kuzma, Zavod Novo mesto).</p> <p>Za predmetno rabo, ki presega splošno rabo, je potrebno pridobiti strokovno mnenje Zavoda RS za varstvo narave.</p>	<p>Reka Temenica je v Prečenski kotlini zavarovana kot naravni spomenik (Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti in nepremičnih kulturnih in zgodovinskih spomenikov v občini Novo mesto, UL. RS., št. 38/92), za katero velja varstveni režim in določene omejitve oz. prepovedi.</p> <p>Zgoraj navedenemu je potrebno prilagoditi tudi predmetno rabo oz. dejavnost.</p>
Turistična infrastruktura na Gorjancih in razvoj aktivnosti	Ureditev poti za gorske kolesarje	<p>S pobudo še nismo bili seznanjeni in nam niso poznane lokacije, smeri poti oz. trase.</p> <p>V ta namen se uporabi obstoječe poti. Poti morajo biti speljane izven gozdnih rezervatov.</p>	<p>Lokacije za razvoj turizma (zimskega in letnega) so bile obravnavane v SD OPN2 MONM. To so bile Krvavi kamen (izhodišče in parkirišče, sankališče, tekaška smučarska proga); Fabrika (pohodništvo, rekreacija na prostem, doživljanje narave ter prezentacija ostalin tehniške dediščine, gozdarstva in steklarstva); Vahta (izhodišče za Gorjance, nastanitvene kapacitete, prezentacija območja).</p> <p>S ciljem celovitega upravljanja z Gorjanci je bila ustanovljena Projektna skupina za Gorjance, katere članica je bila tudi MONM. V okviru delovanja skupine smo pripravili usklajen nabor prioriternih aktivnosti na območju Gorjancev. Turistična infrastruktura na Gorjancih in razvoj aktivnosti naj sledi usklajenim predlogom Projektne skupine za Gorjance.</p>
	Ureditev interpretativnega centra naravne dediščine	Ni izpostavljenih lokacij.	
	Ureditev Trdinovega vrha in postavitev novega razglednega stolpa na Trdinovem vrhu	<p>S pobudo in ureditvami nismo seznanjeni.</p> <p>Umeščanje novih ureditev mora biti prilagojeno najvišjemu in izpostavljenemu delu Gorjancev, geomorfološkim in geografskim značilnostim območja ter obstoječim infrastrukturnim objektom.</p>	

Glede na zgoraj podano menimo, da je možno najbolj kvalitetno ponudbo v turistične namene razviti z dobro interpretacijo občutljivih območij in usmerjanjem obiska izven ključnih za varstvo naravo pomembnih območij.

Pobude, ki so predmet Strategije na območju Krke, Temenice in na Gorjancih je potrebno predhodno uskladiti s pristojno službo Zavoda RS za varstvo narave, ki bo podal konkretne usmeritve oz. omejitve na nivoju posega.

Sicer pa na podlagi izkušenj izpostavljamo, da je potrebno vzpostavljati in izobraževati kader, ki bo znal kvalitetno interpretirati Gorjance in po njih sodobno ter strokovno voditi.

S spoštovanjem!

Pripravil(a):

Andreja Škedelj Petrič, univ. dipl. inž. geol.
naravovarstvena svetnica

Barbara Kink, univ. dipl. biol.
naravovarstvena svetnica
vodja OE Novo mesto

Poslano:

- naslovníku
- arhivu

**Strategija razvoja turizma
v Mestni občini Novo mesto
2022–2030**

Kazalo

1.	Uvod	2
2.	Pravne podlage za opredelitev strateških ciljev.....	2
3.	Analiza stanja	3
3.1	Uresničevanje Strategije razvoja turizma v MONM 2020 in Strategije razvoja Mestne občine Novo mesto do leta 2030.....	3
3.2.	Članstvo v interesnih združenjih in sodelovanje v projektih	7
3.3.	SWOT analiza	10
3.4.	Ključni kazalci turizma v MONM 2015 - 2021	12
4.	Glavne predpostavke strateškega načrtovanja	15
4.1.	Ključne strateške usmeritve.....	15
4.2.	Vizija	15
5.	Programski sklopi	16
6.	Cilji turistične strategije 2022 – 2030	17
6.1.	Cilji: Kulturna dediščina in kulturni turizem.....	18
6.2.	Cilji: Aktivnosti v naravi in športni turizem	21
6.3.	Cilji: Kulinarika, cviček in turizem na podeželju	28
6.4.	Cilji: Prireditve.....	30
6.5.	Cilji: Promocija	30
7.	Ukrepi.....	31
8.	Zaključek	35

1. Uvod

Novo mesto je središče jugovzhodne Slovenije, je prestolnica slovenskega izvoznega gospodarstva in sedež številnih uspešnih podjetij. Iz njegove značilne fotogenične vedute z okljukom reke Krke, ki objema staro mestno jedro, je možno v trenutku ugotoviti, da ne gre za mesto z industrijskim značajem, temveč za mesto z raznoliko kulturno in naravno dediščino, ki vabi k obisku. Na to kaže tudi poimenovanje *Novo mesto – mesto situ*, ki na vstopnih tablah v mesto opozarja na edinstvene arheološke najdbe iz obdobja halštata, zaradi katerih Novo mesto uvrščajo med najpomembnejša arheološka najdišča v Evropi. Če k temu dodamo še etnološke, kulinarčne in enološke posebnosti, med katerimi posebno mesto pripada eni izmed najbolj prepoznavnih dolenjskih blagovnih znamk, vinskemu ambasadorju cvičku, ni dvoma, da preplet kulturnih bogastev, naravnih danosti in avtentične lokalne identitete predstavlja velik potencial za obisk turistov, ki lahko generira uporabo turističnih storitev, nočitve in delovna mesta v turizmu, prispeva k izgradnji infrastrukture, negovanju kulturne dediščine in naravne krajine, spodbuja družbeno dogajanje in družabno življenje ter tako dolgoročno večplastno izboljšuje življenjsko okolje za lokalno prebivalstvo.

A naravni in kulturni atributi za doseganja takšnega izida seveda niso dovolj. Potreben je premislek, kakšni turistični produkti bi najučinkoviteje izkoristili dani potencial in pritegnili obiskovalce k daljšemu bivanju na Dolenjskem in kaj je potrebno za njihovo oblikovanje in kontinuirano delovanje. Razmisliti je treba, kako turistično ponudbo Novega mesta ustrezno povezati s turistično ponudbo drugih dolenjskih občin ter jo smiselno umestiti v regijsko in nacionalno turistično strategijo, obenem pa zagotoviti prepoznavnost novomeških turističnih produktov in njihovo učinkovito in usklajeno promocijo.

Na ta vprašanja je v precejšnjem delu uspešno odgovorila leta 2016 sprejeta *Strategija razvoja turizma v MONM 2020*. Izvedena sta bila dva ključna projekta strategije – nadkritje in ureditev vadbenih površin v velodromu ter prenova Glavnega trga in Rozmanove ulice, v teku pa je izgradnja pokritega bazena. Eden najlepših srednjeveških trgov v Sloveniji je po vzoru modernih urbanih središč spremenjen v površino za pešce in kolesarje in predstavlja čudovito kuliso za številne prireditve, Olimpijski center Novo mesto pa nudi izjemne pogoje za razvoj športnega turizma.

Da je novomeški turizem strateško na pravi poti, pričajo tudi statistični podatki o številu obiskovalcev in nočitev, ki so od leta 2015 rasli vse do leta 2020, ko je turistično panogo na globalni ravni močno prizadela pandemija virusa covid-19. Soočanje z njenimi posledicami in drugimi globalnimi pretresi terjajo prilagoditve in tudi na nacionalni ravni je pripravljena nova strategija slovenskega turizma. Spremembe so velike in prihodnost turistične panoge negotova, vendar pa lahko optimistično rečemo, da so trenutne globalne turistične smernice pisane na kožo Sloveniji, Dolenjski pa še toliko bolj: usmeritev v zeleno, aktivnosti na prostem, butično, avtentično, domače. Strategija razvoja turizma v Mestni občini Novo mesto 2021–2030, ki je pred vami, upošteva nove okoliščine v lokalnem, nacionalnem in globalnem okolju, obenem pa svoje strateške cilje postavlja onkraj trenutnih omejitev v delovanju turistične panoge.

2. Pravne podlage za opredelitev strateških ciljev

- Zakon o spodbujanju razvoja turizma (Uradni list RS, št. 13/18);
- Odlok o turistični in promocijski taksi v Mestni občini Novo mesto (Dolenjski uradni list, št. 13/18);

- Strategija slovenskega turizma 2022–2028 (maj 2022);
- Strategija trajnostne rasti slovenskega turizma 2017–2021 (5. oktober 2017);
- Evalvacija izvajanja in doseganja ciljev »strategije trajnostne rasti slovenskega turizma 2017–2021« in smernice za načrtovanje razvoja turizma v Sloveniji v strateškem obdobju 2022–2028 (maj 2021);
- Strategija razvoja turizma v MONM 2020 (julij 2016);
- Strategija razvoja Mestne občine Novo mesto 2030 (maj 2018).

3. Analiza stanja

3.1 Uresničevanje Strategije razvoja turizma v MONM 2020 in Strategije razvoja Mestne občine Novo mesto do leta 2030

Strategija razvoja turizma v MONM 2020 iz leta 2016 si je za cilj zastavila izvedbo več kot stotih konkretnih projektov na štirih programskih sklopih: 1. Športno-turistična os Krka živi, 2. Arheološko-industrijska os iz preteklosti v prihodnost, 3. Gorjanci – zelENOgorje, 4. Kulinarika, cviček in zidaniški turizem. Med omenjenimi načrtanimi aktivnostmi pretekle turistične strategije so bili uspešno realizirani oziroma so v realizaciji ključni investicijski projekti MONM zadnjih šestih let: nadkritje velodroma, izgradnja bazena in celovita ureditev športno-rekreacijskega parka Češča vas; prenova Glavnega trga in Rozmanove ulice; izgradnja brvi čez reko Krko, ureditev PZA ob nogometnem igrišču Portoval; izgradnja kolesarskih poti. Realiziran je bil tudi osrednji cilj na področju reke Krke – dokončanje piknik prostora in pridobitev upravnika, ki izvaja vsebine; povezane s turizmom na reki Krki in Temenici (najem plovil/šola veslanja). Velik razvoj je v zadnjih dveh letih opazen na področju zidaniškega turizma in promocije cvička, ki se odraža tako v dobrem obisku novih turističnih produktov na Trški gori (Odprte zidanice, Turizem v zidanicah, vinske degustacije v vinski kleti Colnar) kot tudi v obisku prirediteljev, vezanih na tematiko vina, pri čemer še posebej veseli dejstvo, da je bil maja 2022 v Novem mestu organiziran prvi Festival cvička, ki pod eno streho združuje tradicionalne prireditve Teden cvička, Cvičkarijo in Pop-up Wine Festival. Na področju arheološke dediščine je bil velik korak dosežen predvsem na področju dogodkov in prirediteljev. Praznik situl se je uveljavil kot ena najbolj prepoznavnih in najbolj obiskanih novomeških prirediteljev, ki ima obenem še veliko možnosti za nadaljnji razvoj in povečanje števila obiskovalcev. Zelo odmevno je bilo tudi Jantarno leto 2017, ko sta v organizaciji MONM in Dolenjskega muzeja v Novem mestu potekali dve mednarodni konferenci na temo arheološke dediščine mest ob evropski jantarni poti. Slabše so bili realizirani cilji na področju Gorjancev, kar je tudi posledica neuskkljenosti med lastniki zemljišč in gozdogov. Gorjanci na slovenski strani meje so večinoma v lasti zasebnikov in ker ti v njih vidijo predvsem vir lesa, zato je tudi infrastruktura v večji meri prilagojena gozdarjenju.

Strategija razvoja Mestne občine Novo mesto do leta 2030 iz leta 2018 na prednostnem področju »Turizem« kot strateški cilj določa:

Prednostno področje: Turizem

Strateški cilj 11:

Dvig prepoznavnosti in povečanje obiska Novega mesta z okolico kot turistične destinacije s poudarkom na trajnostnem razvoju inovativne, doživljajske, aktivne ponudbe dediščinskega in zelenega turizma.

- Zagotovili bomo pogoje za povečanje števila turističnih kapacitet (postelj) in posledično bo prišlo do povečanja števila nočitev (zlasti tujih gostov).
- Poskrbeli bomo za povečanje prepoznavnosti Novega mesta kot vodilne turistične destinacije na

Dolenjskem in uredili osrednjo turistično atrakcijo – Arheološki park Situla.

Ukrep 11.1.: Ustvarjanje ugodnih pogojev za razvoj inovativne in kakovostne ponudbe trajnostnega turizma.

Investicijska vlaganja:

- ureditev Glavnega trga s sistemskim vzdrževanjem zelenih in drugih javnih površin;
- Hiša tehnološkega napredka;
- ureditev Športno-rekreacijskega centra Češča vas;
- urejanje kolesarskih poti, pešpoti in brvi;
- izgradnja parkirišč za avtodome;
- ureditev dodatnih športnih površin, otroških igrišč ter naravnega kopališča;
- postavitve informacijsko-turističnih tabel;
- odprtje turističnega informativnega centra na Otočcu.

Programi:

- spodbujanje gostincev h kakovostni ponudbi lokalnih pridelovalcev/dobaviteljev;
- vzpostavitev stične točke, ki bo izboljšala poznavanje turistične ponudbe med ponudniki in omogočala medsebojno sodelovanje pri oblikovanju skupne ponudbe;
- aktivnosti za dvig kakovosti turistične ponudbe z upoštevanjem vidikov trajnostnega (zelenega) turizma na vseh področjih (kulinarika, spominki, prireditve, transport, rekreacija, dopolnilne dejavnosti ...);
- spodbujanje dviga kompetenc zaposlenih v turizmu in gostinstvu za razvoj kakovostne ponudbe (sodelovanje s šolami, ponudniki);
- ureditev vinske kleti za vodene degustacije z reprezentativnim naborom vin iz regije;
- razvoj potencialov kulturnega turizma, ki povezan z ostalo ponudbo predstavlja vključevanje kulturnih elementov (koncerti, opere, muzeji, predstave) v turistično ponudbo, namenjena turistom;
- izvajanje programov Strategije turizma MO Novo mesto: Kulinarika, cviček in turizem v zidanicah in Športno-turistične osi Krka živi.
- aktivnosti za spodbujanje razvoja potencialov čebelarstva in gozdarskega turizma;
- razvoj konkurenčne turistične ponudbe na turističnih in izletniških kmetijah (vključevanje kmetij v nabavne verige gostincev, povezovanje s TIC-em pri oblikovanju ponudb izletov, promocija turizma na podeželju);
- ureditev naselja mobilnih hišk (npr. Adria Village) in infrastrukture za postavitve avtomatov PZA v sklopu Športno-rekreacijskega centra Češča vas;
- razširitev ponudnikov edinstvene oblike nastanitve v zidanicah.

Ukrep 11.2.: Razvoj in implementacija vodilne turistične destinacije povezane z ostalo turistično ponudbo

Investicijska vlaganja:

- vzpostavitev Arheološkega parka Situla in navezava na mestno jedro.

Programi:

- razvoj in implementacija vodilne turistične destinacije;
- vzpostavitev javnega potniškega prometa do turističnih točk;
- ozaveščenost meščanov o pomembnosti turizma za družbeno blaginjo (vključevanje vseh starostnih skupin);
- zagotovitev ponudbe in dogajanja za vse ciljne skupine in prebivalce (vključevanje starejših občanov);
- povečanje privlačnosti kulturne dediščine s spodbujanjem zelenih delovnih mest;
- razvoj poslovnega modela trajnostne čezmejne turistične destinacije in inovativna promocija območja Gorjancev;
- izvajanje programov Strategije turizma Mestne občine Novo mesto.

Investicijska vlaganja

Analiza zastavljenih strateških ciljev Strategije razvoja turizma v MONM 2020 in Strategije razvoja Mestne občine Novo mesto do leta 2030 pokaže, da MONM na področju investicijskih vlaganj učinkovito sledi zastavljenim ciljem.

Realizirani ali v procesu realizacije so naslednji strateški cilji:

- ureditev Glavnega trga s sistemskim vzdrževanjem zelenih in drugih javnih površin;
- ureditev Športno-rekreacijskega centra Češča vas;
- urejanje kolesarskih poti, pešpoti in brvi;
- izgradnja parkirišč za avtodome;
- ureditev dodatnih športnih površin in otroških igrišč.

Predmet prihodnjih kratkoročnih investicijskih vlaganj ostajajo naslednji cilji:

- postavitve informacijsko- turističnih tabel,
- ureditev naravnega kopališča.

Nerealizirana ostajata dva večja investicijska projekta, katerih realizacija je odvisna od številnih dejavnikov, med katerimi so tudi takšni, na katere MONM nima vpliva:

- Hiša tehnološkega napredka;
- vzpostavitev Arheološkega parka Situla in navezava na mestno jedro. Zaradi obsežnosti in deležnikov, ki precej definirajo uporabo prostora, se je začel projekt izvajati po fazah. Tako je ureditev sprehajalnih poti in območja gradišča že izvedena.

Omenjena strateška cilja ostajata del dolgoročne turistične strategije MONM, ker pa je za njuno realizacijo potrebno daljše časovno obdobje in obsežnejša finančna sredstva, nista v središču kratkoročnih in srednjeročnih strateških ciljev na področju razvoja turizma v MONM. Dejstvo je, da se Novo mesto ponaša z izjemno uspešno industrijo in bogato industrijsko dediščino, kar daje mestu poseben pečat in potencial, ki ga je treba izkoristiti.

Turistične kapacitete

Izziv ostaja povečanje števila turističnih kapacitet (postelj), kar bi omogočilo povečanje števila nočitev (zlasti tujih gostov), vključno z ureditvijo naselja mobilnih hišk (npr. Adria Village) in infrastrukture za postavitve avtomatov PZA v sklopu Športno-rekreacijskega centra Češča vas.

Velik doprinos v tej smeri je pomenilo odprtje Hotela Center na Glavnem trgu, tako v smislu obogatitve namestitvene in gostinske ponudbe Glavnega trga kot tudi povečanja kakovostnih in sodobnih turističnih kapacitet v središču mesta. Izgradnja novega hotela Dolenjc pomeni aktivno vlogo pri zadrževanju prehodnih in poslovnih gostov v Novem mestu. Veseli tudi veliko povečanje števila namestitev v zidanicah in usmerjeno trženje tovrstne edinstvene namestitvene izkušnje, ki jo je prevzel Razvojni center Novo mesto.

Primanjkljaj turističnih kapacitet se kaže predvsem ob večjih (športnih) prireditvah, ko so udeleženci prisiljeni iskati namestitvene možnosti izven meja MONM (Dolenjske Toplice in Šmarješke Toplice) in regije (Krško, Brežice), kar ob uspešnem razvoju športnega turizma v Olimpijskem centru Novo mesto ni ugoden podatek oz. kaže na nujnost povezovanja ponudnikov nočitvenih kapacitet v širši regiji.

Glede na še aktualno nacionalno turistično usmeritev »Slovenija = zelena, aktivna in zdrava destinacija za 5* doživetja« v MONM manjka tudi visoko kakovostnih turističnih namestitev, ki bi bile primerne za goste, ki se udeležujejo 5* doživetij.

Turistični programi

Da bi spodbudila razvoj turističnih programov, ki sovpadajo s strateškimi smernicami razvoja turizma v MONM, je občina v letih 2020 in 2021 objavila razpis za sofinanciranje novih turističnih produktov. Cilj razpisa je bil finančno podpreti nove turistične produkte v MONM, ki bodo turistom kontinuirano na voljo najmanj dve leti in bodo prispevali k povečanju turističnega obiska v občini. Predmet sofinanciranja so bile nove zaposlitve v turizmu in ostale oblike dela, potrebne za izvajanje novih turističnih produktov. Predmet sofinanciranja so bili tudi materialni stroški, potrebni za vzpostavitev in izvajanje novih turističnih produktov, pri čemer pa lahko znesek sofinanciranja materialnih stroškov znaša do največ 25 % celotnega zneska sofinanciranja.

Z obema razpisoma je MONM podprla pet novih turističnih produktov:

1. *Odprte zidanice*: stalna ponudba cvička in drugih trškogorskih vin in domačih pridelkov obiskovalcem Trške gore ob vikendih (Društvo vinogradnikov Trška gora);
2. *Spoznajmo Trško goro*: ponudba vrhunskih vinskih degustacij, dolenske kulinarike in namestitev na Trški gori (Vinska klet Colnar);
3. *Rideme – Dolenska in Bela krajina*: izposoja e-koles in vodeni kolesarski izleti po Dolenski in Beli krajini (Luka Picelj, s. p.);
4. *S kajakom po zeleni reki – Green River Kayaking Green Adventures*: učenje osnov kajakaštva na reki Krki in vodeni kajakaški izleti po rekah Temenici in Krki (Zavod Otis);
5. *Medeni vrt*: vrt zdravilnih in medovitih rastlin, vrt medovitih rastlin, opazovalnica ptic, učilnica v naravi, halštatska keramična delavnica, igra iskanje gozdnih zakladov, apiturizem v Portovalu (Zavod Čebela).

Navedeni turistični produkti deloma uresničujejo naslednje programske cilje:

- aktivnosti za dvig kakovosti turistične ponudbe z upoštevanjem vidikov trajnostnega (zelenega) turizma na vseh področjih (kulinarika, spominki, prireditve, transport, rekreacija, dopolnilne dejavnosti ...);
- ureditev vinske kleti za vodene degustacije z reprezentativnim naborom vin iz regije;
- izvajanje programov Strategije turizma MONM: Kulinarika, cviček in turizem v zidanicah in Športno-turistične osi Krka živi;
- aktivnosti za spodbujanje razvoja potencialov čebelarskega in gozdarskega turizma;
- razvoj konkurenčne turistične ponudbe na turističnih in izletniških kmetijah (vključevanje kmetij v nabavne verige gostincev, povezovanje s TIC-em pri oblikovanju ponudb izletov, promocija turizma na podeželju);
- razširitev ponudnikov edinstvene oblike nastanitve v zidanicah.

MONM načrtuje, da bo v prihodnjih letih s podobnim občinskim ali regijskim razpisom v podporo turističnim produktom realizirala še naslednja programska cilja:

- spodbujanje gostincev h kakovostni ponudbi lokalnih pridelovalcev/dobaviteljev;
- razvoj poslovnega modela trajnostne čezmejne turistične destinacije in inovativna promocija območja Gorjancev.

Kot članica Združenja zgodovinskih mest, s festivalom Praznik Situl in drugimi kulturnimi dogodki, ki privabljajo obiskovalce v mesto (festival Sem glasba, sem mesto, festival Jazzinty, festival Fotopub, Novomeški poletni večeri, festival Novo mesto Short, predstave APT), s tematskimi leti (Jantarno leto, Štukljevo leto, Novomeška pomlad) ter s kulturno-zgodovinskimi tematskimi potmi, dela MONM razvojne korake tudi na področju kulturnega turizma.

S tem MONM naslavlja programska strateška cilja:

- razvoj potencialov kulturnega turizma, ki povezan z ostalo ponudbo predstavlja vključevanje kulturnih elementov (koncerti, opere, muzeji, predstave) v turistično ponudbo, namenjeno kulturnim turistom;
- zagotovitev ponudbe in dogajanja za vse ciljne skupine in prebivalce (vključevanje starejših občanov).

Pomanjkljivo realizirani ostajajo naslednji strateški programski cilji:

- vzpostavitev stične točke, ki bo izboljšala poznavanje turistične ponudbe med ponudniki in omogočala medsebojno sodelovanje pri oblikovanju skupne ponudbe;
- spodbujanje dviga kompetenc zaposlenih v turizmu in gostinstvu za razvoj kakovostne ponudbe (sodelovanje s šolami, ponudniki);
- razvoj in implementacija vodilne turistične destinacije;
- ozaveščenost meščanov o pomembnosti turizma za družbeno blaginjo (vključevanje vseh starostnih skupin);
- povečanje privlačnosti kulturne dediščine s spodbujanjem zelenih delovnih mest.

Za uresničevanje navedenih ciljev je v letu 2021 prišlo do kadrovskih okrepitev na področju turizma v Zavodu Novo mesto in Razvojnem centru Novo mesto, ki sta ključni instituciji za razvoj turizma v MONM.

Zavod Novo mesto si je za leto 2022 na področju turizma zadal konkretne cilje v tej smeri in napovedal, da bo:

- vzpostavil redna koordinacijska srečanja predstavnikov MONM, Razvojnega centra Novo mesto, Turistično-informacijskega centra Novo mesto in Zavoda Novo mesto;
- redefiniral vloge in funkcije TIC-a, saj so ukrepi zaradi covid-19 nakazali potrebo po smotrnejših oblikah delovanja TIC-a, ki s konvencionalnim načinom dela ni imel ustrezne funkcije;
- oblikoval strategijo komuniciranja na področju turizma, ki zadevo družbena omrežja, uvedbo tedenskih sporočil in večjo povezanost z mediji, predvsem lokalnimi;
- poenoteno in boljše sodeloval z vsemi partnerji na področju turizma v MONM in širše;
- pripravil strateški načrt oz. uredniški koledar izvajanja programa v turizmu na vseh področjih, ki bo posredovan vsem partnerjem na področju delovanja turizma;
- pripravil načrt priorit (zaradi pomanjkanja kadra se bodo zaposleni na področju turizma osredotočili na tri glavne produkte, ki jih bodo obravnavali celovito in prednostno);
- sestavil posebno ekipo za sodelovanje na terenu, ki bo mesečno predstavljala poročila o vtisih na terenu, vzpostavljala nova sodelovanja, imela pregled nad turističnimi ponudniki ter predvsem željami turistov na terenu.

3.2. Članstvo v interesnih združenjih in sodelovanje v projektih

MONM pri uresničevanju svojih strateških ciljev na področju turizma ni sama. Skupaj s Šmarješkimi Toplicami in Dolenjskimi Toplicami je vključena v vodilno turistično destinacijo Dolenjska, ki ob okrepljenem sodelovanju vedno bolj učinkovito razvija skupne regijske projekte. Poleg tega se MONM vključuje v nacionalna interesna združenja in mednarodne iniciative, ki nudijo številne razvojne in promocijske priložnosti. Te še niso bile dovolj izkoriščene in predstavljajo velik potencial za razvoj novih lokalnih in regijskih turističnih produktov in njihovo nacionalno in mednarodno promocijo.

Zelena shema slovenskega turizma (ZZST) – Slovenia Green Destination

MONM je marca 2018 postala ena izmed 23 prejemnic znaka Slovenia Green Destination. S prejemom tega znaka se Novo mesto podkrepljeno opredeljuje kot okolju in družbi prijazna destinacija in se kot

takšna tudi uveljavlja na trgu. Pridobljeni znak destinaciji omogoča vključitev v promocijske aktivnosti Slovenske turistične organizacije – Green Destinations.

Zelena shema slovenskega turizma je orodje na nacionalni ravni oziroma certifikacijska shema, ki pod krovno znamko SLOVENIA GREEN združuje vsa prizadevanja za trajnostni razvoj turizma v Sloveniji, destinacijam in ponudnikom ponudi konkretna orodja za oceno in izboljšanje trajnostnega delovanja in skozi znamko SLOVENIA GREEN to zeleno delovanje tudi promovira.

Slovenska turistična organizacija (STO) je zeleno, tj. trajnostno usmeritev, opredelila kot edino pravo razvojno priložnost Slovenije in njene turistične ponudbe, integralno uvajanje trajnostne usmeritve pa postavila v jedro razvoja in promocije slovenskega turizma. Kot poudarjajo na STO, je privlačna turistična ponudba, zasnovana na trajnostnem konceptu ter razvoju kakovostnih in inovativnih turističnih produktov visoke dodane vrednosti, tisti ključni element konkurenčnosti, ki našo deželo in njeno turistično ponudbo razlikuje od ostalih destinacij.

Združenje zgodovinskih mest Slovenije (ZZMS)

V zadnjih petih letih MONM okrepljeno sodeluje z Združenjem zgodovinskih mest Slovenije, ki za svoje članice razvija koncept kulturnega turizma. Združenje smiselno in ciljno na podlagi lastnega izdelanega turističnega akcijskega načrta, sodelovanja s STO, Ministrstvom za kulturo in Ministrstvom za gospodarstvo razvija nacionalne in mednarodne produkte starih mest, s poudarkom na njihovih zgodovinskih in kulturno-umetniških potencialih, na njihovih avtentičnih zgodbah in potencialih. V letu 2021 je Združenje zgodovinskih mest Slovenije začelo izvajati mrežni projekt Kulturni abonma zgodovinskih mest, v katerega je kot pobudnica kulturnega abonmaja vključena tudi MONM.

Mreža postajališč za avtodome Slovenije (MPZA Slovenija)

MONM je vključena v vseslovenski projekt Mreža postajališč za avtodome po Sloveniji, ki deluje od junija 2014, ko je bila pobuda predstavljena na Mirni. V projekt so vključene slovenske občine, ki jih družijo zavest, da so popotniki z avtodomi dragoceni gostje, ki si želijo raziskovati in doživeti Slovenijo od blizu in nikakor ne le z avtoceste. Cilji združenja so v sodelovanju s strokovnjaki vzpostaviti mrežo postajališč za avtodome s standardizirano opremo, ki bo popotnike z avtodomi spodbudila, da se ustavijo in zadržijo popotnike v Sloveniji, skrbeti za skupno predstavitev mreže in vanjo vključenih občin ter enotno nastopati na evropski turistični borzi.

Gospodarsko interesno združenje Aktivna Slovenija

V letu 2022 bo destinacija Dolenjska pristopila k sodelovanju v okviru Gospodarskega interesnega združenja GIZ Slovenija. Gre za krovno organizacijo, ki na nacionalni ravni promovira in razvija področja aktivnosti v naravi, predvsem pohodništvo, kolesarjenje, ribolov in smučanje. GIZ je na tem področju glavni partner STO.

Digitalizacija kulturne dediščine

MONM je kot ena izmed 31 slovenskih turističnih destinacij v obdobju 2019–2021 sodelovala v projektu Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo *Digitalno inoviranje kulturne dediščine* in v sodelovanju z Dolenjskim muzejem oblikovala virtualni sprehod po mestnem jedru Novega mesta na aplikaciji za pametne telefone. Obiskovalci zgodovino mesta in osrednje novomeške kulturne spomenike spoznajo s pomočjo obogatene resničnosti – virtualnih znamenitih novomeških zgodovinskih osebnosti (Leon Štukelj, Marija Terezija, Rudolf IV. Habsburški, Jurij Slatkonja, halštatska knez in kneginja). Aplikacija predvideva tudi možnost 5* doživetja, ki se zaključijo v Dolenjskem muzeju).

Kulturna pot Sveta Evrope za Železnodobno pot po Podonavju

Dolenjski muzej Novo mesto je soustanovitelj združenja Železnodobna pot po Podonavju (Iron Age Danube Route Association), ki je junija 2021 prejela certifikat Kulturna pot Sveta Evrope (Cultural Routes of the Council of Europe). Poleg Dolenjskega muzeja v združenju sodelujejo še Narodni muzej Slovenije, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije ter partnerji iz Hrvaške, Avstrije in Madžarske.

Projekt Turizem partnerskih mest

MONM je bila pobudnica in vodilna partnerica evropskega projekta Turizem partnerskih mest (CUT – Culture Twinning: Twinning tourism promoting cultural heritage), katerega cilj je bil vzajemna promocija turistične ponudbe partnerskih mest. Projekt je trajal od 2018 do 2021 in se je v osnovi osredotočal na kulturni turizem ter promocijo kulturne dediščine, v novih razmerah, pogojenih z epidemijo covid-19 pa se je v večji meri osredotočil na področje aktivnosti v naravi in na sodelovanje z bližnjimi destinacijami, kot sta partnerski mesti Bihać z Nacionalnim parkom Una in Herceg Novi s Parkom prirode Orjen.

Partnerji projekta so bili poleg MONM še Razvojni center Novo mesto, partnerska mesta Bihać (BiH), Bühl (Nemčija), Herceg Novi (Črna gora), Langnhagen (Nemčija), Torunj (Poljska), Trnava (Slovaška), Vilafranca del Penedes (Španija) in mednarodna organizacija ALDA.

Projekt WONDER – družinam prijazna destinacija

Razvojni center Novo mesto je partner projekta WONDER, katerega glavni cilj je povečanje privlačnosti in konkurenčnosti destinacij v jadransko-jonski regiji. V projektu se osredotočajo na razvoj otrokom prijaznih destinacij, ki jih razvijajo v sodelovanju s turističnim sektorjem, lokalnimi oblastmi, civilno družbo in poslovnim sektorjem. Oblikujejo nove metode sodelovanja in nove storitve za otroke, pri čemer upoštevajo varstvo in promocijo naravnih virov ter kulturne dediščine v okviru trajnostnega razvoja turizma.

Vodilni partner v projektu je občina Fano (Italija), ostali partnerji, poleg Razvojnega centra Novo mesto, pa so: občina Novigrad – Cittanova (Hrvaška), Turistična organizacija Herceg Novi (Črna gora), občina Cervia (Italija), občina Velenje, občini Zahodna Achaia in Preveza (Grčija), Observatorij za otroške in mladinske pravice (Albanija) in Razvojna agencija mesta Dubrovnik (Hrvaška).

3.3. SWOT analiza

Prednosti:

- reka Krka, ki pooseblja in povezuje Dolenjsko, tvori prepoznaven okljuk okoli mesta ter omogoča številne turistične aktivnosti;
- izjemne arheološke najdbe: arheološko najdišče Marof in Dolenjski muzej z bogato kulturno dediščino;
- vinske gorice (Trška gora) s ponudbo zidanic kot edinstveno namestitvijo;
- prepoznavna vrst vina: cviček – vinski ambasador Dolenjske;
- dežela diatonične harmonike Lojzeta Slaka;
- velike možnosti za aktivnosti v naravi: edinstveni raznovrstni gozdovi v neposredni bližini mestnega jedra in okolici mesta, Gorjanci;
- zgodovinsko mesto in prepoznavne zgodovinske osebnosti;
- kolesarska prestolnica Slovenije;
- Olimpijski center Novo mesto;
- prenovljen in za promet zaprt Glavni trg;
- močno in kakovostno kulturno dogajanje;
- kakovostna kulinarčna ponudba;
- močno gospodarstvo – Novo mesto je izvozna prestolnica Slovenije;
- geografska lega med dvema glavnima mestoma, ob avtocesti, ob velikem migracijskem toku turistov.

Slabosti:

- v občini ni večje turistične atrakcije;
- v občini z izjemo Otočca ni prepoznavnejših naravnih znamenitosti;
- v mestu ni značilnejših arhitekturnih presežkov;
- ne obstajajo v tujini prepoznavni turistični izdelki;
- ne obstaja ponudba tipične dolenjske kulinarike;
- slabe povezave javnega potniškega prometa;
- občani ne zaznavajo turističnega potenciala in ga zato tudi ne promovirajo;
- primanjčevanje usposobljenega turističnega kadra;
- nepoznavanje turističnega menedžmenta in slaba organiziranost lokalnega turističnega menedžmenta;
- slab interes zasebnega sektorja in tudi posameznikov za razvoj turističnih storitev;
- pomanjkanje povezovanja med ponudniki;
- primanjčevanje turističnih namestitev;
- primanjčevanje turističnih produktov s kontinuiranim delovnim časom.

Priložnosti:

- Krka je kot osrednji dolenski vodotok največja naravna turistična infrastruktura, ki je še zelo neizkoriščena;
- Olimpijski center Novo mesto in razvoj Športno-rekreacijskega parka Češča vas: priložnost za razvoj športnega turizma;
- prenovljen in za promet zaprt Glavni trg: edinstven prireditveni prostor, priložnost za mestni turizem z butično trgovsko ponudbo;
- Festival cvička;
- Praznik situlj;
- zaključek kolesarske dirke Po Sloveniji;
- razgledna ploščad na kapiteljski cerkvi: nova turistična atrakcija v mestu;
- razvoj turizma v vinskih goricah (zidaniški turizem);
- digitalizacija kulturne dediščine: virtualni sprehod skozi mesto, 5* doživetje in prek aplikacije povezovanje z občino Dolenjske Toplice;
- vključenost v Združenje zgodovinskih mest Slovenije;
- vključenost Dolenjskega muzeja v mreže mest ob Jantarni poti in v Kulturno pot Sveta Evrope za Železnodobno pot po Podonavju;
- vključenost v zeleno shemo slovenskega turizma;
- **teren na Dolenjskem idealen za razvoj e-kolesarjenja kot najbolj razvijajočega se trenda v turizmu;**
- novi PZA-ji: izkoristiti mrežo lastnikov prikolic in avtodomov Adria Mobil.

Nevarnosti:

- slabe razmere in pesimizem v turistični panogi zaradi krize, ki sta jo povzročili pandemija covid-19 in vojna v Ukrajini;
- ponudba (ustreznih) turističnih namestitev ne bo mogla slediti povpraševanju, ki ga generirajo novi turistični produkti (npr. Olimpijski center Novo mesto);
- pomanjkanje ustreznega kadra ter malo izkušenega turističnega menedžmenta;
- neuspešna promocija turistične destinacije;
- nezavzetost pomembnih deležnikov turizma v okolju;
- omejevanje turizma na meje občine;
- neupoštevanje načel trajnostnega razvoja;
- nezainteresiranost nosilne industrije za vključevanje v turistično ponudbo.

3.4. Ključni kazalci turizma v MONM 2015–2021

Da je novomeški turizem na dobri poti, pričajo statistični podatki o številu obiskovalcev in nočitev, ki so od leta 2015 rasli vse do leta 2020,¹ ko je turistično panogo na globalni ravni močno prizadela pandemija virusa covid-19. Statistika nočitev gostov po državah odraža dejstvo, da je Novo mesto industrijsko središče, v katerem poleg klasičnih turistov turistične kapacitete zasedajo tudi poslovni gostje in tuji delavci. Obenem pa rast nočitev domačih gostov kaže na dejansko kontinuirano rast turizma v občini do leta 2020, ko je zaradi pandemije prišlo do močnega padca prihodov in nočitev tujih gostov, prihodi in nočitve domačih gostov pa so se povečali. Okrepljena rast prihodov in nočitev domačih gostov v letu 2021 po eni strani odraža dejstvo, da so bila zaradi pandemije omejena potovanja v tujino, po drugi strani pa lahko kaže tudi na to, da je Dolenjska za slovenske goste zanimiva in še neraziskana. To je moč sklepati tudi iz podatka o unovčenih turističnih bonih: Novo mesto je med enajstimi mestnimi občinami na šestem mestu po unovčenih turističnih bonih v obdobju od izdaje (junij 2020) do 31. decembra 2021. Pred Novim mestom so mestne občine Koper, Ljubljana in Maribor ter dve mesti s termami – Ptuj in Murska Sobota.

Prihodi domačih in tujih turistov 2014–2017

			2014	2015	2016	2017
			Prihodi turistov – SKUPAJ	Prihodi turistov – SKUPAJ	Prihodi turistov – SKUPAJ	Prihodi turistov – SKUPAJ
Novo mesto	Skupine nastanitvenih objektov – SKUPAJ	DRŽAVE – SKUPAJ	25.788	29.964	31.794	42.634
		DOMAČI	5.644	7.724	7.696	8.073
		TUJI	20.144	22.240	24.098	34.561

Vir: SURS (<https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/2164507S.px>)

¹ Leta 2018 je zaživela spletna aplikacija »Turistična taksa«, ki ponudnikom turističnih namestitev omogoča hitro in enostavno oddajo poročil o številu gostov, njihovih prenočitev in pobrani turistični taksi, statistični izpisi pa so usklajeni s šifranti Statističnega urada RS (SURs). Pred letom 2018 je SURs statistične podatke o številu gostov, njihovih prenočitvah in pobrani turistični taksi meril po drugačni metodologiji, zato podatki pred letom 2018 in po njem niso neposredno primerljivi in so prikazani v ločenih tabelah.

Prihodi domačih in tujih turistov 2018–2021

		Prihodi turistov			
		2018	2019	2020	2021
Novo mesto	DRŽAVA – SKUPAJ	47.044	46.342	15.096	24.862
	DOMAČI	8.853	8.694	9.157	13.069
	TUJI	38.191	37.648	5.939	11.793

Vir: SURS (<https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/si/Data/-/2164525S.px>)**Prenočitve domačih in tujih turistov 2014–2017**

			2014	2015	2016	2017
			Prenočitve turistov – SKUPAJ	Prenočitve turistov – SKUPAJ	Prenočitve turistov – SKUPAJ	Prenočitve turistov – SKUPAJ
Novo mesto	Skupine nastanitvenih objektov – SKUPAJ	DRŽAVE – SKUPAJ	56.581	60.441	63.031	84.927
		DOMAČI	10.669	13.631	14.211	13.481
		TUJI	45.912	46.810	48.820	71.446

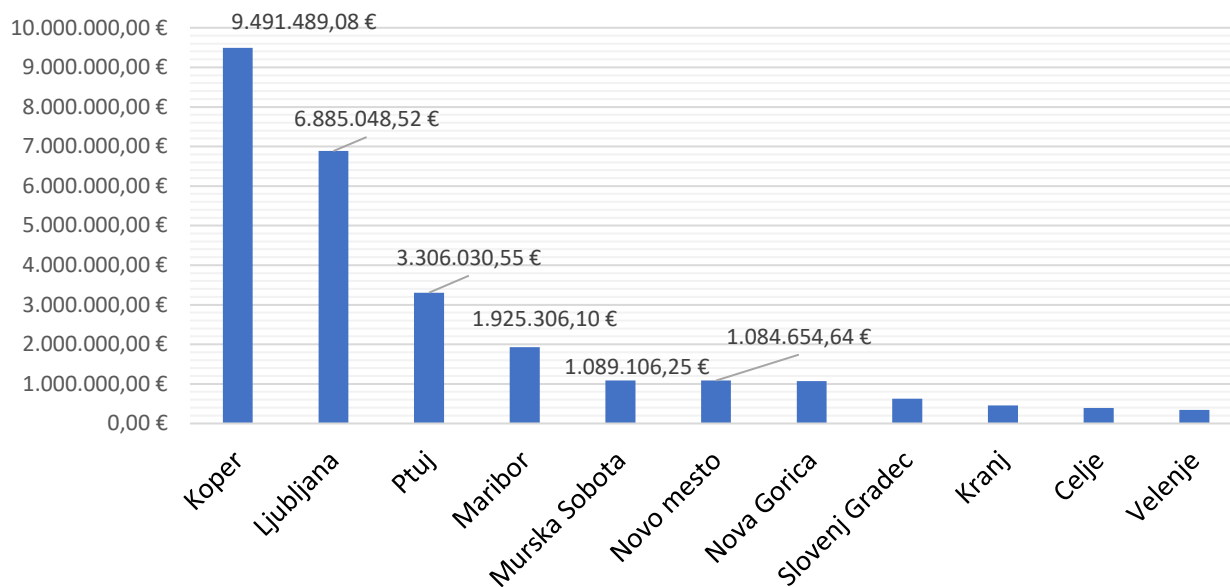
Vir: SURS (<https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/si/Data/-/2164507S.px>)**Prenočitve domačih in tujih turistov 2018–2021**

		Prenočitve turistov			
		2018	2019	2020	2021
Novo mesto	DRŽAVA – SKUPAJ	117.425	90.591	33.247	52.718
	DOMAČI	29.336	16.241	21.228	28.568
	TUJI	88.090	74.350	12.019	24.150

Vir: SURS (<https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/si/Data/-/2164525S.px>)

Statistika unovčenih bonov med junijem 2020 in koncem decembra 2021 – razvrstitve po občinah²

Turistični boni 2020, unovčeni od 19. 6. 2020 do 31. 12. 2021 v mestnih občinah

Vir: SURS

² V to evidenco niso všteti boni za leto 2021.

4. Glavne predpostavke strateškega načrtovanja

4.1. Ključne strateške usmeritve

V občinski strategiji razvoja turizma izpostavljamo edinstvene in v slovenskem ter svetovnem merilu izstopajoče attribute destinacije Novo mesto, ki na eni lokaciji združuje vse tisto, kar iščejo sodobni domači in tuji turisti. Obenem pa ključne strateške usmeritve razvoja turizma v MONM sledijo nacionalnim strateškim usmeritvam na področju turizma: edinstveno, avtentično, lokalno, izkustveno, gostoljubno, zeleno, aktivno, trajnostno, inovativno, ustvarjalno, butično.

Novo mesto je izjemno v svetovnem merilu po svojem halštatskem obdobju, ko je bilo eno najbogatejših mest tistega časa, danes pa je to območje z daleč največjim evropskim najdiščem železnodobnih situl in steklenih jagod. Prav tako je Novo mesto kot prestolnica slovenskega izvoznega gospodarstva danes edinstveno z eno najmočnejših industrij v Evropi, kar se odraža v številnih nočitvah poslovnih gostov. Novo mesto je prestolnica slovenskega kolesarstva in se ponaša z Olimpijskim centrom Novo mesto, edinstvenim vrhunskim športnim objektom v radiju 500 kilometrov. Novo mesto je vodilno slovensko pametno mesto in slovensko mesto, v katerem se najboljše živi. Ima edinstveno lokacijo med glavnima mestoma Slovenije in Hrvaške, od katerih je oddaljeno 70 km oziroma uro vožnje po avtocesti. Dolenjska je tudi dom cvička, edinstvenega vina na svetu, v novomeški občini pa se nahaja vinska gorica, na južnem pobočju katere je največ zidanic na svetu. Če k temu prištejemo še lepo naravo, ki z neokrnjeno reko Krko in edinstvenimi mestnimi gozdovi sega prav s samo središča mesta, staro mestno jedro na edinstvenem rečnem okljuku, edini slovenski rečni grad Otočec, prenovljeni največji slovenski srednjeveški trg, kakovostno in raznoliko kulturno ponudbo ter živahen urbani utrip, pristno podeželsko življenje in vrhunsko kulinariko, Dolenjska izpolnjuje prav vse zahteve globalnih turističnih trendov in je odličen primer Slovenije kot zelene, trajnostne, inovativne, ustvarjalne, butične in gastronomske destinacije. Dolenjski kraji imajo bogato naravno in kulturno dediščino, a obenem niso prezasedeni, so pristni, prisrčni in za turiste še neraziskani.

4.2. Vizija

Novo mesto je zgodovinsko mesto arheoloških zakladov, urbano mesto z živahnim kulturnim utripom in zelena prestolnica slovenskega kolesarstva, ki gostoljubno vabi k aktivni sprostitev ob reki Krki in med vinorodnimi griči.

5. Programski sklopi

Strategija razvoja turizma v MONM 2020 je opredeljevala 4 programske sklope:

1. Športno-turistična os Krka živi
2. Arheološko-industrijska os iz preteklosti v prihodnosti
3. Gorjanci – zelENOgorje
4. Kulinarika, cviček in zidaniški turizem

Aktualna strategija omenjene vsebine ohranja, iz njih izhaja in na njih gradi, a jih glede na aktualizirane strateške usmeritve združuje v naslednje krovne programske sklope s posameznimi vsebinskimi podsklopi:

PROGRAMSKI SKLOPI STRATEGIJE TURIZMA MONM DO 2030

1. **Kulturna dediščina in kulturni turizem** (Arheološko-industrijska os iz preteklosti v prihodnost):
 - 1.1. Arheološka dediščina
 - 1.2. Mestno jedro
 - 1.3. Objekti pomembnejše arhitekturne in zgodovinske dediščine
2. **Aktivnosti v naravi in športni turizem** (Športno-turistična os Krka živi):
 - 2.1. Reka Krka
 - 2.2. Reka Temenica
 - 2.3. Olimpijski center Novo mesto
 - 2.4. Trška gora
 - 2.5. Gorjanci
 - 2.6. Tematske poti
 - 2.7. Kolesarjenje.
3. **Kulinarika, cviček in turizem na podeželju** (Kulinarika, cviček in zidaniški turizem)
 - 3.1. Cviček in tradicionalna dolensjska kulinarika
 - 3.2. Visoka kulinarika
4. **Prireditve**
5. **Promocija turizma**

Da bi učinkovito izkoristili turistični potencial destinacije, je treba razviti **turistične produkte**, ki delujejo kontinuirano in imajo jasen in stalen delovni čas ter jih je mogoče prodati turistom, po možnosti z vnaprejšnjo rezervacijo (so »bookable«).

Za razvoj turističnih produktov je potrebna ustrezna **turistična infrastruktura**, ki omogoča oblikovanje turističnih produktov in podpira njihov razvoj.

6. Cilji turistične strategije 2022–2030

Temeljni cilj razvoja turizma v MONM je vzpostavitev pogojev za razvoj turističnih produktov, ki bodo prispevali k dvigu prepoznavnosti in večjemu obisku destinacije Novo mesto in Dolenjska ter povečali prihodek z naslova turizma v občini.

Programski sklop	CILJI	
Kulturna dediščina in kulturni turizem	1.1.	Večja prepoznavnost arheološke dediščine Dolenjske
	1.2.	Večja privlačnost Novega mesta kot živahnega središča regije z raznoliko ponudbo za obiskovalce
	1.3.	Ureditev objektov pomembnejše arhitekturne in zgodovinske dediščine za uporabo v turistične namene
Aktivnosti v naravi in športni turizem	2.1.	Ureditev ustrezne turistične infrastrukture ob reki Krki in razvoj aktivnosti na reki Krki in ob njej v prepoznavne turistične produkte Novega mesta in Dolenjske
	2.2.	Razvoj turističnih produktov na reki Temenici in ob njej z vzdrževanjem visoke ravni zaščite neokrnjenega naravnega okolja
	2.3.	Razvoj turističnih produktov v okviru Športno-rekreacijskega centra Češča vas in Olimpijskega centra Novo mesto ter razvoj športnega turizma
	2.4.	Združevanje raznolike turistične ponudbe Trške gore in drugih vinskih goric v enotno turistično zgodbo z integralnimi turističnimi produkti
	2.5.	Ureditev ustrezne turistične infrastrukture na Gorjancih in razvoj aktivnosti na Gorjancih v prepoznavne turistične produkte
	2.6.	Oblikovanje tematskih kolesarskih in pohodniških poti, vezanih na naravno in kulturno-etnološko dediščino Dolenjske
	2.7.	Utrditev prepoznavnosti Novega mesta kot kolesarskega središča Slovenije, primerne za vse vrste kolesarjenja
Kulinarika in vino	3.1.	Oblikovanje turistične ponudbe, vezane na cviček in drugo tradicionalno dolenjsko kulinariko
	3.2.	Razvoj Novega mesta v center gastronomije s kulinaricnimi presežki
Prireditve	4.1.	Krepitev prepoznavnosti značilnih novomeških prireditev, ki pritegnejo obiskovalce iz vse Slovenije in tujine
Promocija turizma	5.1.	Povečanje prihodka iz naslova turizma v MONM

6.1. Cilji: Kulturna dediščina in kulturni turizem

Cilj 1.1.: Večja prepoznavnost arheološke dediščine Dolenjske

Mestna občina Novo mesto je izredno bogata s kulturno in naravno dediščino, a kljub temu ni težko izbrati najimenojše. To je izjemna, svetovno znana arheološka dediščina Novega mesta, ki je bilo prav zato poimenovano mesto situl. Na nobenem drugem najdišču v Evropi niso našli toliko situl kot na novomeškem prostoru, kjer jih je bilo doslej izkopanih šestnajst. Izjemne so tudi številne raznobarvne steklene jagode, ki dopolnjujejo nakit iz jantarja in brona. Količina steklenih jagod, najdenih na Dolenjskem (med najpomembnejša najdišča štejemo Novo mesto), je nekaj stokrat večja od količine jagod, najdenih drugod po Evropi.

Cilj je edinstveno arheološko dediščino Novega mesta – mesta situl uveljaviti kot osrednjo turistično atrakcijo Dolenjske, na katero se navezujejo raznoliki večji in manjši turistični produkti. Za dvig prepoznavnosti arheološke dediščine Dolenjske bomo izvajali celovito regijsko promocijo zaokrožene zgodbe dolenjskih arheoloških najdišč treh vodilnih destinacij Dolenjske: Novo mesto – Marof, Dolenjske Toplice – Cvinger, Šmarješke Toplice – Vinji vrh.

Kot promocijski kanal za obiskovalce iz tujine se bo v večji meri uporabilo možnosti v okviru mednarodnega združenja *Železnodobna pot po Podonavju*, ki je junija 2021 prejela certifikat Kulturna pot Sveta Evrope in katerega soustanovitelj je Dolenjski muzej.

Osrednja turistična produkta:

1. **arheološki park:** nadaljevali bomo prizadevanja za njegovo vzpostavitev;
2. **praznik situl:** postane naj večdnevni festival z dogajanjem na več lokacijah; cilj je vsaj podvojitev števila obiskovalcev festivala.

Ostali turistični produkti:

1. **halštatska gastronomija:** novomeške restavracije, predvsem tiste v središču mesta in na izpostavljenih točkah, bomo spodbujali k ponujanju menijev s halštatsko kulinariko;
2. **delavnice in dogodki, povezani s halštatom:** deležnike v turizmu in organizatorje dogodkov bomo spodbujali k organiziranju dogodkov, povezanih s halštatom (delavnice kuhanja po halštatskih receptih, izdelava situl in halštatskega nakita, oblačilna kultura halštata, manjši glasbeni in folklorni festivali, ki oživijo čas halštata ipd.);
3. **digitalizacija arheološke dediščine:** arheološko dediščino v Dolenjskem muzeju in na Marofu bomo nadgradili z digitalnimi vsebinami.

Cilj 1.2.: Večja privlačnost Novega mesta kot živahnega središča regije z raznoliko ponudbo za obiskovalce

Osrednji del novomeškega starega mestnega jedra predstavlja Glavni trg z rotovžem, Kettejevimi vodnjakom in značilnimi arkadnimi hodniki. Največjemu srednjeveškemu mestnemu trgu v Sloveniji je nedavna prenova, po kateri je trg postal zaprt za motorni promet, vrnila dimenzijo, ki mu od nekdaj pripada: je »dnevna soba« mesta, ki povezuje prebivalce in obiskovalce od blizu in daleč ter gosti številne festivale in druge dogodke.

V mestnem jedru primanjkuje kakovostne ponudbe izdelkov in storitev, ki bi pritegnila in zadržala turiste. Cilj je razširiti kulinarčno ponudbo ter ponudbo izdelkov domače obrti, lokalno pridelane hrane in lokalnih kakovostnih vin, pa tudi turistične ponudbe, kakršna je soba pobega Novo mesto, ki deluje na Prešernovem trgu.

Na Glavnem trgu ali v njegovi bližini manjka mestni muzej, v katerem bi obiskovalci spoznali bogato novomeško zgodovino v obliki stalne razstave o Novem mestu. Stalna razstava o Novem mestu bo prispevala k izobraževanju občanov, njena vzpostavitev bo pomenila novo kulturno-informacijsko točko Novega mesta in prispevala k razvoju kulturnega turizma.

Velik doprinos k turistični ponudbi mestnega jedra bo prinesla prenova Narodnega doma. Prenovljeni Narodni dom bo deloval kot prepotrebna dopolnitev in nadgradnja Glavnega trga kot osrednjega prireditvenega prizorišča ter tako omogočil kompleksnejšo in kakovostnejšo izvedbo dogodkov, predvsem festivalske dejavnosti.

V mestnem jedru manjka tudi usmerjevalni sistem, ki bi obiskovalce usmerjal h ključnim turističnim točkam, hkrati pa v mestu manjkajo usmerjevalne lamele, ki bi turiste usmerjale v mestno jedro.

MONM prek razpisov za sofinanciranje dogodkov in prireditev, programov za oživljanje mestnega jedra, najemnin v mestnem jedru in obnovo pročelij v mestnem jedru že aktivno deluje v smeri zastavljenega cilja. Razpisi so usmerjeni v spodbujanje prireditev in programov na Glavnem trgu in s pomočjo tega mehanizma so zaživel številni kakovostni programi, kot so sobotna Novomeška tržnica, Kino na trgu, butik ponovne uporabe Stara šola, in prireditve, kot so Odprta kuhna, Festival urbanega dogajanja, Teden kultur in druge, ki v mestno jedro pritegnejo številne obiskovalce izven meja občine. Prek občinskega razpisa so bili financirani tudi programi restavracije Fink Situla, ki je v mestno jedro prinesla novo kakovost gastronomske ponudbe in s svojo brezglutensko ponudbo kot tudi z Michelinovim krožnikom nagrajeno vrhunsko kulinariko družine Fink pomembno prispeva k povečanju obiska novomeškega mestnega jedra. MONM bo prek navedenih in drugih mehanizmov nadaljevala z vzpostavljanjem manjkajočih vsebinskih in infrastrukturnih elementov za izboljšanje izkušnje turističnega doživetja mesta.

MONM bo okrepila skrb za urejeno podobo mesta, vključno z urejenostjo degradiranih objektov v zasebni lasti s poudarkom na Kandijski in Ljubljanski cesti ter z zagotovitvijo primernih javnih sanitarij na območjih z večjim številom obiskovalcev (Loka, mestno jedro, ipd.).

Cilj 1.3.: Ureditev objektov pomembnejše arhitekturne in zgodovinske dediščine za uporabo v turistične namene

V Novem mestu in okolici stoji mnogo znamenitih stavb, ki imajo velik turistični potencial, bodisi zaradi svoje bogate zgodovine, arhitekturne in dediščinske vrednosti bodisi zaradi osebnosti, ki so živele v njih oziroma zaradi kombinacije naštetega.

Na zvoniku kapiteljske cerkve že potekajo dela za razgledno ploščad, ki bo funkcionirala kot prvi tovrstni turistični produkt v mestu in širši regiji. Prenovljeni najstarejši Narodni dom v Sloveniji bo gostil stalno razstavo o Leonu Štuklju in ponujal prostor za raznoliko kulturno dogajanje, namenjeno vsem generacijam. V središču Novega mesta se nahaja frančiškanski samostan, ki se ponaša z vinsko kletjo ter s knjižnico iz 15. stoletja z okoli 21.000 knjigami, med katerimi so tudi izjemno dragoceni primerki. Ogled samostana, ki je zaenkrat mogoč le po naročilu za organizirane skupine, je pravo doživetje.

Posebna dragocenost novomeške občine so njeni gradovi. Največji novomeški grad, grad Grm, stoji v samem Novem mestu. Ponaša se z bogato vinsko kletjo, v kateri so možne degustacije (do 50 oseb), na grajskem dvorišču ali v parku je možno organizirati različne dogodke (koncerte, pogostitve, predstave, pogovorne večere ...) za več kot 500 oseb. Njegova obnova bo prinesla boljše pogoje za delovanje najkakovostnejšega kulturnega prizorišča na prostem v Novem mestu in za izvajanje številnih programov, ki so zanimivi za občane in turiste. V celovito zgodbo novomeških gradov sodita tudi grad Otočec, edini rečni grad v Sloveniji, ter grad Struga, kjer Terme Krka s partnerji razvijajo različne turistične produkte: vinski stolp v gradu Otočec, programi »princa s Struge« v gradu Struga ... Veduto Novega mesta tvorita še Stari grad in grad Hmeljnik, ki v navezavi na Trško goro delujeta kot odličen element turistične ponudbe te vinske gorice.

Kot pomembna dediščinska produkta s turističnim potencialom velja izpostaviti še Brulčev mlin v Hrušici in Kozinovo zidanico na Trški gori. Brulčev mlin je bil pred kratkim obnovljen in ko bo opremljen z osnovno turistično infrastrukturo, bo vključen v turistično ponudbo kot del tehniške dediščine. Obnovljena Kozinova zidanica bo lahko med drugim delovala kot nastanitvena rezidenca za umetnike – skladatelje. Tovrstna ponudba je v svetu zelo razširjena in priznana, na Dolenjskem pa take ponudbe še nimamo.

Ključni objekti arhitekturne in zgodovinske dediščine s turističnim potencialom:

- 1. grad Otočec (v povezavi z njim grad Struga);**
- 2. razgledna ploščad v zvoniku kapiteljske cerkve;**
- 3. Narodni dom;**
- 4. frančiškanski samostan;**
- 5. grad Grm;**
- 6. Kozinova zidanica;**
- 7. Brulčev mlin.**

6.2. Cilji: Aktivnosti v naravi in športni turizem

Cilj 2.1.: Ureditev ustrezne turistične infrastrukture ob reki Krki in razvoj aktivnosti na reki Krki in ob njej v prepoznavne turistične produkte Novega mesta in Dolenjske

Novo mesto odlikuje izjemna lega na slikovitem okljuku reke Krke, ki s svojim umirjenim tokom in neokrnjenimi brežinami nudi zelo široke možnosti za turistično uporabo. Obiskovalce navdušijo urejena sprehajališča ob reki Krki in v mestnih v gozdovih Ragov log in Portoval, ki sta prek brvi dostopna neposredno iz mestnega jedra. V izgradnji sta dve novi brvi čez Krko, ki bosta zaokrožili in povezali sprehajalne in kolesarske poti v mestu in povezali Olimpijski center Novo mesto v Češči vasi z drugimi deli mesta.

V poletnih mesecih je reka Krka tako po temperaturah kot tudi po čistoči primerna za kopanje, a trenutna infrastruktura ob reki tovrstnega turističnega potenciala ne izkorišča dovolj. Bolj je razvito čolnarjenje s kanuji, tradicionalnimi ribiškimi čolni in drugimi polovili, v zadnjem obdobju pa je na Krki priljubljeno supanje, ki ga kot turistični produkt »Z vesli po Krki« trži Zavod Novo mesto. Na Krki je do sedaj kot eden od ključnih turističnih produktov Novega mesta deloval Rudolfov splav, ki ga trži agencija KNM Travel, na splavu pa se izvajajo tudi turistični produkti drugih ponudnikov. Eno izmed najodmevnejših dogajanj na reki Krki so skoki s Kandijskega mostu v Krko, novomeška prireditev z eno najdaljših tradicij pa je Noč na Krki, ki je tudi vedno dobro obiskana. Na desnem bregu Krke, pod športnim parkom Portoval, kjer od leta 2020 deluje novi občinski PZA, se je oblikovala »mestna plaža«, ki je med domačini in obiskovalci dobro sprejeta. **Ponudbo Term Krka na območju Otočca (pustolovski park, golf, športna infrastruktura, gostinska in hotelska ponudba) bomo vključevali v integralne turistične pakete.**

Reko Krko bomo skupaj z drugimi občinami, skozi katere teče, razvijali in promovirali kot celovito turistično zgodbo Dolenjske, ki združuje raznolike turistične produkte: označene tematske kolesarske in pohodniške poti ob Krki, čolnarski turizem z urejeno gostinsko ponudbo ob reki, ribolovni turizem, dolina reke Krke – dolina gradov ipd. Vsi naštetni produkti bodo podprti z označevalnimi in informacijskimi tablam.

Osrednji turistični produkt:

1. **mestna plaža na reki Krki v Novem mestu in izposoja plovil:** urejena mestna plaža z vso ustrežno infrastrukturo, vključno z urbano opremo, gostinsko ponudbo, izposajo plovil in urejenimi sanitarijami.

Ostali turistični produkti:

1. **mestni kamp ob reki Krki:** za ljubitelje aktivnega turizma in bivanja v naravi s poudarkom na kopalnem, čolnarskem, ribiškem, mladinskem, taborniškem turizmu;
2. **čolnarski turizem:** splavarjenje (Rudolfov splav), spusti s kajaki in kanuji, rafting z urejeno turistično in gostinsko ponudbo ob reki;
3. **ribolovni turizem:** za ribiče je ob znanem novomeškem lovišču ščuke privlačna kombinacija neokrnjene narave v urbanem mestnem središču;
4. **tematske kolesarske in pohodniške poti ob reki Krki.**

Cilj 2.2.: Razvoj turističnih produktov na reki Temenici in ob njej z vzdrževanjem visoke ravni zaščite neokrnjenega naravnega okolja

Reka Temenica, ki v porečju reke Krke v naši občini izvira v Luknji, s svojimi s številnimi meandri nudi zanimivo naravno športno-turistično okolje. Korito je obdano z bogato vegetacijo, kar čolnarju pričara izkušnjo pravega soočenja z divjino. S svojimi meandri in rečnim tokom je zanimiva pot za veslanje v neokrnjenem naravnem okolju, kjer lahko najdemo veliko različnih predstavnikov živali (ptice, ribe, bobri ...). Ker gre za ravninski del, kliče tudi po prijetni vožnji s kolesom ali sproščujočem sprehodu. Zaradi raznovrstne favne in flore je raziskovanje na koritu Temenice ali ob njem lahko tudi prvovrstna poučna ekskurzija. Pot je del sprehajalne ali plovne poti (za supe in čolne) med mestnem jedrom in Luknjo, lahko pa služi tudi kot povsem samostojna etapa srednje dolgega potikanja po neokrnjenem naravnem okolju.

Strategija razvoja turizma v MONM 2020 je predvidela razvoj turističnega produkta »Vodni safari na Temenici« in v letu 2020 je MONM prek razpisa za razvoj novih turističnih produktov sofinancirala turistični produkt *S kajakom po zeleni reki – Green River Kayaking Green Adventures*: učenje osnov kajakaštva na reki Krki in vodeni kajakaški izleti po rekah Temenici in Krki, ki ga izvaja Zavod Otis. Z uvrstitvijo čiščenja reke Temenice v program Vodnogospodarskega podjetja Novo mesto je urejena tudi skrb za pretočnost reke Temenice (odstranjevanje podrtega drevja in grmovja).

Ključni izziv izvajanja turističnih produktov na Temenici je vzdrževanje primerne ravnovesja med izkoriščanjem turističnega potenciala reke in visoko ravno zaščite neokrnjenega naravnega okolja na reki in ob njej. Zato je strateški cilj razvoj turizma MONM na tem področju usmerjen v butični turizem, v majhne skupine, ki ne bodo ogrožale narave in bodo omogočale uživanje v naravnem okolju. Ob tem bo treba poskrbeti za nadzor, da kmečka opravila na tem območju (košnja, gnojenje) ne bodo posegala v brežine Temenice in ne bodo ogrožala rastlinskega in živalskega sveta. Postavili bomo obrečne označevalne table z opozorili na živalske (bobri) ter rastlinske vrste in se povezali s projektom Life Habitats Temenica, ki na tem območju že razvija turistični produkt spoznavanja živalskih in rastlinskih vrst.

Z ureditvijo peš/kolesarskih poti ob reki in povezavi do letališča Prečna, Luknje in nazaj do Češče vasi območje ob Temenici postane tudi del širšega Športno-rekreacijskega parka Češča vas, ki se razvija ob Olimpijskem centru Novo mesto.

Osrednja turistična produkta:

- 1. Safari po Temenici:** butični turistični produkt za aktivno preživljanje prostega časa v neokrnjeni naravi;
- 2. opazovanje živalskih in rastlinskih vrst:** samostojno ali v povezavi z obstoječim turističnim produktom Life Habitats Temenica in v navezavi na območje Olimpijskega centra Novo mesto v Češči vasi.

Cilj 2.3.: Razvoj turističnih produktov v okviru Športno-rekreacijskega centra Češča vas in Olimpijskega centra Novo mesto ter razvoj športnega turizma

V Češči vasi pri Novem mestu je leta 2018 odprt Olimpijski center Novo mesto, vrhunski športni kompleks, unikatni v radiju 500 kilometrov. Gre za velodrom za dirkališčno kolesarstvo, ki je bil leta 1996 zgrajen za potrebe mladinskega svetovnega prvenstva, od 2018 pa je obnovljen, pokrit in nadgrajen z 200-metrsko štiristezni atletske krožno progo, osmimi 60-metrskimi sprinterskimi stezami, progami za skok v daljino in višino, skakališče za skok ob palici in metališče za suvanje krogle. Slovenija je tako dobila vrhunski kompleks za razvoj dveh športov – kolesarstva in atletike. Kot velik pokrit prostor je Olimpijski center Novo mesto primeren tudi za organizacijo različnih dogodkov.

Eden glavnih razvojnih korakov parka v Češči vasi je gradnja bazenskega kompleksa s 25-metrskim notranjim bazenom, ki bo v bližini večnamenske dvorane in bo konec leta 2022 zaokrožil olimpijski športni center. V severnem delu parka so predvideni objekti in ureditve za potrebe konjeniškega centra, kampa in prostora za piknike, na zahodnem delu pa bo prostor za športno-rekreacijske in sorodne dejavnosti, ki so bližje naravi in primerne za otroke, mladino, starejše, ljudi s posebnimi potrebami, občasne obiskovalce in sprehajalce. Tako naj bi zahodni del območja dobil značaj izobraževalnega centra za spoznavanje narave in spodbujanje aktivnega in zdravega načina življenja. Finančna sredstva za projekt je MONM pridobila tudi od EU v okviru evropskega projekta VARCITIES, ki je usmerjen v vzpostavitev trajnostnega modela za povečanje zdravja in dobrega počutja državljanov. **V neposredni bližini Olimpijskega centra Novo mesto, v Mestni hosti, bomo uredili Park novomeških olimpijcev s tekaško in konjeniško traso ter kolesarskimi in kros stezami.**

Športno-rekreacijski center Češča vas in Olimpijski center Novo mesto tako predstavljata izjemen turistični potencial, tako pri razvoju športnega turizma kot tudi kot dodatna turistična ponudba za druge obiskovalce Novega mesta. V času epidemije koronavirusa je MONM leta 2021 samo na račun kolesarjev iz tujine, ki so trenirali v Olimpijskem centru, zabeležila 500 nočitev. Največji izziv predstavlja pomanjkanje namestitev v neposredni bližini centra, ki bi gostujočim športnikom omogočila neposreden dostop do vadbišča brez logističnih težav; ob oddaljenih namestitvah se pojavlja težava s transportom.

Cilji *Strategije razvoja turizma MONM 2025* za območje Olimpijskega centra Novo mesto so skoraj v celoti realizirani ali v realizaciji, nerealiziran pa je ostal cilj ureditve naselja mobilnih hišk in infrastrukture za PZA, ki bi deloma reševal problematiko namestitev v okviru športnega turizma, obenem pa ustvarjal turistično območje s široko ponudbo za aktivno preživljanje prostega časa. Neposredna bližina letališča Prečna omogoča tudi navezavo na nove turistične produkte, povezane z letalstvom in padalstvom.

Cilj 2.4.: Združevanje raznolike turistične ponudbe Trške gore in drugih vinskih goric v enotno turistično zgodbo z integralnimi turističnimi produkti

Med središčem Novega mesta in Otočcem se nahaja vinska gorica Trška gora. Na njenem južnem pobočju je največ zidanic na svetu, vrh pa krasi 1623. leta zgrajena romarska cerkev Marijinega rojstva. Na Trški gori pridelujejo tradicionalno dolensko vino cviček, ki ga obiskovalci lahko poskusijo v pristnih, a profesionalno urejenih vinskih kletih, v katerih ponudijo tudi sveže, doma pripravljene dolenske dobrote. V zidanicah na Trški gori so svoj umetniški zanos pridobivali skladatelj Marjan Kozina, virtuoz frajtonarice Lojze Slak in slavni harmonikar Henček.

Na Trški gori so se – prek različnih razpisov tudi s pomočjo sofinanciranja MONM – v zadnjih letih oblikovali najuspešnejši in najbolj prepoznavni turistični produkti, ki združujejo vse tisto, kar iščejo sodobni turisti: možnost sprehodov in kolesarjenja (zaradi terena s poudarkom na e-kolesih) v slikoviti naravi vinskih goric, prenočevanje v edinstvenem okolju zidanic in uživanje v vrhunskih vinskih degustacijah ter gostoljubju domačinov, ki ponujajo avtentično domačo kulinariko. Vsakoletni Slakov pohod po Trški gori je ena najbolj obiskanih prireditvev v MONM. V letu 2021 je MONM odkupila Kozinovo zidanico in se lotila njene obnove, s čimer bo dobila dodaten element v turistični ponudbi Trške gore – umetniško rezidenco ali prireditveni objekt. Trška gora pa ni edina vinska gorica s turističnim potencialom v občini. V bližini Trške gore, v Grčevju, deluje Matjaževa domačija, ki je vrhunski turistični produkt s ponudbo domače kulinarike, namestitvami in edinstveno z zgodbo o cvičku.

Cilj je ponudnike na Trški gori povezati v enotno zgodbo, da bodo s svojimi produkti drug drugega podpirali in vzajemno promovirali. Največji izziv je odličen potencial oblikovati v kontinuirano, stalno, finančno vzdržno in profesionalno turistično ponudbo s konkretnimi prodajno zanimivimi turističnimi produkti. V tem okviru bomo razvijali dodatno kulinarčno in namestitveno ponudbo Trške gore, spodbujali lastnike vinogradov in zidanic, da jih uredijo v turistične namene, pohodniške poti med zidanicami pa nadgradili s stalnimi animacijskimi programi, ki se bodo med drugim navezovali na zapuščino Lojzeta Slaka in dediščino gradov. Tematske poti na Trški gori bomo označili z dodatnimi označevalnimi in informacijskimi tablam.

Osrednji turistični produkti:

1. **Po Slakovi poti:** pohodniška pot Po Slakovi poti je urejena v spomin na dolenskega virtuozna frajtonarice in legendo narodnozabavne glasbe Lojzeta Slaka; organiziran pohod poteka v začetku meseca maja (Društvo vinogradnikov Trška gora);
2. **Odprte zidanice:** ponudba cvička in drugih trškogorskih vin in domačih pridelkov obiskovalcem Trške gore (Društvo vinogradnikov Trška gora), vključno z animacijsko-kulinarčnim programom »Pušelšank botre Jožefine« (Društvo Trškogorsko srce);
3. **Spoznajmo Trško goro:** ponudba vrhunskih vinskih degustacij, dolenske kulinarike in namestitvev na Trški gori (Vinska klet Colnar);
4. **Turizem v zidanicah:** prenočitve v zidanicah (Razvojni center Novo mesto);
5. **Matjaževa domačija:** avtentična zgodba malega vinogradnika – ponudba domače kulinarike, ogled vinske kleti, predstavitev življenja na dolenskem podeželju, zgodba o cvičku, spanje v zidnici (družina Pavlin).

Cilj 2.5.: Ureditev ustrezne turistične infrastrukture na Gorjancih in razvoj aktivnosti na Gorjancih v prepoznavne turistične produkte Dolenske

Gorjanci so poleg reke Krke najpomembnejše naravno območje v širšem okolju. Poleg čiščenja zraka in vodnega vira imajo pomembno funkcijo ohranjanja različnih rastlinskih in živalskih vrst, so vir lesne mase, gozdnih sadežev in z njimi povezane dejavnosti ljudi, so pa tudi izredno pomembna rekreacijsko-

turistična infrastruktura. Zaradi njihovega večplastnega pomena za naše okolje je treba dejavnosti na Gorjancih voditi z veliko skrbjo za ohranjanje naravnega in trajnostnega ravnovesja. Trenutno so Gorjanci pomembno rekreacijsko območje v regiji, vendar niso upravljani v smislu razvoja trajnostnega turizma, zato generirajo bistveno manj prihodkov, ki bi lahko generirali nova »zelena« delovna mesta. Gorjanci na slovenski strani meje so večinoma v lasti zasebnikov, ki v njih večinoma vidijo lesni vir, zato je tudi infrastruktura v večji meri prilagojena dejavnosti gozdarjenja. Prednost Gorjancev je tudi njihova tranzitna lega na poti med Dolenjsko in Belo krajino ter proti Hrvaški.

Cilj je skupaj z obstoječimi in novimi ponudniki oblikovati integralni outdoor turistični produkt Gorjanci, ki bo turiste/pohodnike v okolju zadržal dlje časa in omogočal generiranje turističnih prihodkov ponudnikov na in ob Gorjancih. Pri tem se bodo v ponudbo vključevali tudi spremljajoči turistični produkti, ki se bodo oblikovali iz dejavnosti, ki so značilne za območje Gorjancev in za naselja pod Gorjanci (zidaniški turizem, čebelarstvo ...). Območje Gorjancev želimo ob vzdrževanju zaščite naravnega okolja oblikovati v zaključeno celoto z urejenimi in označenimi površinami za pohodnike, kolesarje, gorske kolesarje, sprehajalce. Poskrbeli bomo za ureditev in regulacijo pohodnih in kolesarskih poti na Gorjance ter za dodatno označitev obstoječih poti. Uredili bomo poti za gorske kolesarje. Oblikovali bomo tematske poti (npr. na temo Janeza Trdine in Bajk in povesti o Gorjancih, pragozda, živalskega in rastlinskega sveta ...) ter oblikovali učno pot s posebnimi točkami za otroke (lesena igrala, žigi, posebna knjižica za žige). V zaključeno celoto Gorjancev bomo smiselno vključili tudi Machovo pot.

Uredili bomo interpretativni center naravne dediščine. Na Gorjancih je tudi potencial za razvoj industrijskega turizma z ureditvijo učnega središča za področja gozdarstva, lovstva, trajnostnega razvoja Gorjancev in prikaza gozdne železnice (Fabrika).

Postavili bomo večjezične označevalne in informacijske table o naravni in kulturni dediščini Gorjancev, pripravili večjezično brošuro in zemljevid poti celotnega območja Gorjancev s pripadajočim spletnim zemljevidom in GPS-sledmi.

Prek razpisa za urejanje turistične infrastrukture bomo sofinancirali ureditev planinskega doma pri Gospodični in njegove okolice ter ureditev Trdinovega vrha, v načrtu pa je tudi postavitve novega razglednega stolpa na Trdinovem vrhu.

Razširili bomo mrežo vstopnih točk na Gorjance za vse vrste vozil, s ciljem, da se motorni promet zadrži v dolini. Poti na Gorjance bomo navezali na varno daljinsko kolesarsko pot Novo mesto – Šentjernej.

Cilj 2.6.: Oblikovanje tematskih kolesarskih in pohodniških poti, vezanih na naravno in kulturno-etnološko dediščino Dolenjske

Strategija slovenskega turizma 2022–2028 kot enega izmed ukrepov navaja podporo razvoju drobne turistične infrastrukture: športno-rekreacijske, kulturno-zgodovinske, interpretacijske in druge tematske poti. S tem nadaljuje rdečo nit *Strategije trajnostne rasti slovenskega turizma 2017–2021*, ki je ugotavljala, da Sloveniji primanjkuje naložb v tematske poti za pristno doživljanje zgledno ohranjene narave.

Novo mesto in Dolenjska se ponašata s pravo zakladnico naravne in kulturno-etnološke dediščine, s katero lahko odlično zadovoljimo turistični trend oblikovanja atraktivnih tematskih poti. Na tematskih poteh lahko izpostavimo znamenite osebnosti ter bajke in legende, povezane z Novim mestom: Leon Štukelj, Primičeva Julija, literati (Kette, Trdina ...), likovniki (Jakac, Lamut ...), plesalci (Pia in Pino Mlakar ...), bajke in povesti z Gorjancev, bajka o Ragovem logu, poti med gradovi, med mlini, vinske in kulinarčne poti ipd. Vzporedno z oblikovanjem novih poti bomo na terenu primerno označili že obstoječe tematske poti in jih ustrezno promocijsko podprli: z informacijskimi in označevalnimi tablami, brošurami, zemljevidi, digitalnimi zemljevidi in aplikacijami. Pri oblikovanju tematskih poti in drugih produktov aktivnosti v naravi se bomo povezovali z drugimi občinami in oblikovali celovito ponudbo Jugovzhodne Slovenije na prostem (Kočevski Rog, Gače, Bela krajina).

Glede na to, da je kolesarjenje z električnimi kolesi eden najbolj razvijajočih se trendov v turizmu, ki je dostopen prav vsem segmentom turistov, in da je obenem teren na Dolenjskem idealen za vožnjo z električnimi kolesi, bo posebna pozornost namenjena povezovanju obstoječih kolesarskih poti med sabo in z ostalimi potmi v občini in regiji za podporo e-kolesarskemu turizmu. Urejanje in označevanje peš in kolesarskih poti za doseganje dostopnosti krajev in turistično zanimivih točk Novega mesta s kolesi, vključno z urejanjem servisnih prostorov za kolesa ob kolesarski mreži, bo kontinuiran proces ob zavedanju, da lahko ta segment turizma v določeni meri nadomesti javni transport.

Osrednje tematske poti s turističnim potencialom:

1. **Machova pot** (označena);
2. **Rudolfova pot** (označena);
3. **Trdinova pot** (označena);
4. **Po Slakovi poti** (označena);
5. **Pot Odprte zidanice** (označena);
6. **Pot Pozabljena polovica Novega mesta;**
7. **Novo mesto na 7 gričih** (Knafelčeva pot);
8. **Pohod po Mlinarski poti ob potoku Klamferju** (ob tem postrežena polenta po tradicionalnem receptu);
9. **Pohodniška pot »Glažev pot«**: od središča Dolža do ostankov prve gozdne steklarne v naših krajih.

Cilj 2.7.: Utrditev prepoznavnosti Novega mesta kot kolesarskega središča Slovenije, primerne za vse vrste kolesarjenja

Novo mesto je prestolnica slovenskega kolesarstva in tradicionalno gosti cilj mednarodne kolesarske dirke Po Sloveniji, ki jo organizira najboljši slovenski kolesarski klub Adria Mobil Cycling iz Novega

mesta. Dirka je s prenosom na televizijski mreži Eurosport in s sloganom Fight for Green ob sodelovanju s Slovensko turistično organizacijo postala eden ključnih promotorjev Slovenije kot športne, zelene in k trajnostnemu razvoju zavezane destinacije. Ob mednarodnih uspehih slovenskih kolesarjev je povezava Slovenije s kolesarjenjem še toliko večja in so vrata za promocijo kolesarjenja kot turističnega produkta še toliko bolj široko odprta.

Kot izhaja iz *Strategije trajnostne rasti slovenskega turizma 2017–2021*, ima Slovenija naravne danosti za razvoj kolesarskega turizma. Kolesarski produkt v Sloveniji velja za izredno potencialnega, vendar je premalo aktivna razvojna politika (države in občin) na tem področju v preteklih letih povzročila, da je slovenska infrastruktura v velikem zaostanku v primerjavi z infrastrukturo v sosednjih konkurenčnih državah. MONM v skladu s *Strategijo razvoja do 2030* aktivno vlaga v razvoj kolesarskih povezav in spodbuja trajnostno mobilnost občanov. Za cilj si je zadala sklenjeno kolesarsko povezavo okoli Novega mesta, kolesarske steze izven glavnih cest, izgradnjo večnamenskih brvi čez Krko in potoke (za pešpoti in kolesarski promet), ureditev kolesarskih poti za dostop iz Novega mesta v primestne krajevne skupnosti in sosednje občine, ustrezno označbo kolesarskih poti, ureditev parkirišč za kolesa in prostorov za shranjevanje čelad ob javnih objektih, ureditev stojal za parkiranje koles na javnih površinah in ob javnih objektih. Do leta 2023 načrtuje 42 km urejenih kolesarskih stez, do leta 2030 pa 55 km urejenih kolesarskih stez.

Novo mesto ima pogoje za razvoj vseh vrst kolesarjenja (cestno, e-kolesa, kolesarjenje v naravnem okolju, turno, gorsko kolesarjenje, spust), pri čemer v Sloveniji in v radiju 500 km izstopa z edinstvenim objektom za dvoransko kolesarjenje. Rekreativno kolesarsko društvo Zverinice se je izkazalo z uspešno organizacijo tekm v gorskem kolesarstvu (SloEnduro), zato bo MONM z razpisi v podporo razvoju turizma sofinancirala razvoj te vedno bolj priljubljene zvrsti kolesarjenja.

S turističnega vidika je pomembno, da bodo vzpostavljene varne kolesarske steze iz Novega mesta do ključnih turističnih točk v okolici in da se kolesarjenje vključi v integralne turistične produkte, tj. da se kolesarjenje učinkovito združi z drugo turistično ponudbo. Idealno kombinacijo predstavlja kolesarjenje po slikovitem okolju vinskih gor, ki se združi s pristno domačo kulinariko in spanjem v zidanicah. Pri oblikovanju kolesarskih turističnih produktov bomo sodelovali tudi z drugimi občinami na Dolenjskem in v Beli krajini.

6.3. Cilji: Kulinarika, cviček in turizem na podeželju

Cilj 3.1.: Krepitev prepoznavnosti cvička in druge tradicionalne dolenske kuhinarike

Cviček je posebnost med slovenskimi vini in je poleg toskanskega chiantija edino vino na svetu, sestavljeno iz rdečih in belih sort grozdja. Več kisline in nižja alkoholna stopnja, ki sta ga nekoč odrivala na obrobje slovenskih vin, sta se izkazala za njegovo prednost. Prek projektov, kot so izbor Županovega vina (cvička), ki ga občina od 2016 uporablja v protokolarne in promocijske namene, in različnih aktivnosti, ki jih vodijo društva vinogradnikov in Zveza društev vinogradnikov Dolenjske (Teden cvička, izbor kralja cvička in cvičkove princese ...) že poteka uveljavljanje cvička, za razvoj kakovosti in vrhunskosti cvička pa bomo spodbujali naslednje aktivnosti: rangiranje cvička, določitev ustrezne cene cvička, iskanje povezav za prodajo cvička na tujih trgih, razvoj in promocija vinskih dvojic – kombinacije dolenskih vin s tradicionalno dolensko hrano.

Kulinarično piramido regije, ki jo je v sodelovanju z Razvojnim centrom Novo mesto pripravil etnolog Janez Bogataj, bomo predstavili dolenskim gostincem in jih spodbujali, da zagotavljajo ustrezen standard tradicionalne dolenske kuhinarike in v stalno ponudbo vključujejo nekaj opredeljenih tipičnih lokalnih jedi. Njihovo ponudbo bomo promovirali pod skupno blagovno znamko (npr. Dolenska gostilna). Definirali bomo lokalno dolensko jed, ki jo bomo posebej izpostavljali, in razvili značilno novomeško sladico (v smislu »novomeška rezina«). Nadaljevali bomo z uporabo že uveljavljenih dolenskih kulinaričnih znamk (cviček PTP, Dobrote Dolenske, Berryshka) v protokolarne in promocijske namene. Vzpostavili bomo tematske kulinarične poti, na katerih bodo gostje ob interaktivno zasnovani zgodbi na posameznih kulinaričnih točkah spoznavali dolenske jedi, pijače in njihove ustvarjalce.

Turizem na podeželju bomo razvijali kot enega od ključnih sestavnih delov turistične ponudbe občine in avtentično dolensko kulinarično izkušnjo povezali s turističnimi produkti, ki se navezujejo na aktivnosti v naravi, kar že počnejo Odprte zidanice, Vinska klet Colnar in Green Adventures. Spodbujali bomo razvoj turističnih produktov, ki kombinirajo spoznavanje vinskih goric s pohodništvom, kolesarjenjem, e-kolesi in drugimi atraktivnimi prevoznimi sredstvi (starodobnik, kočija s konji), in v integralne kolesarske ter pohodniške turistične produkte vključevali gostinsko ponudbo z avtentično dolensko kuhinariko.

Spodbujali bomo promocijo cvička in druge tradicionalne dolenske kuhinarike na množičnih dogodkih, kot so Festival cvička, Dolensko martinovanje, pohod Po Slakovi poti, Festival posebnih in avtohtonih vin Evrope v okviru evropske vinske kulturne rute Iter Vitis. Kulinarične dogodke, ki potekajo na dolenskem podeželju, bomo promovirali tudi na dogodkih v mestnem jedru (npr. na Novomeški tržnici in v TIC-u): praznik orehov v Orehku, praznik češenj v Brusnicah, sekanje pirhov v Stopičah. Prizadevali si bomo za več lokalne in tradicionalne ponudbe v mestnem jedru. Ponudnike čebelarstva in apiturizma v občini bomo spodbujali k razvoju prodajljivih turističnih produktov.

Cilj 3.2.: Razvoj Novega mesta v center gastronomije s kulinaričnimi presežki.

Kot navaja *Strategija trajnostne rasti slovenskega turizma 2017–2021*, je kuhinarika je v večini regij Slovenije trenutno na ravni podpornega turističnega produkta, vendar pa naj bi bil njen potencial večji.

STO je leta 2006 pripravila Strategijo gastronomije Slovenije, ki je bila pomembna osnova za aktivnejše vključevanje kulinarike v turistično ponudbo (promocijo kulinarike pod sloganom Taste Slovenia). Posamezni kuharski mojstri in vinarji se vse bolj uveljavljajo na mednarodnem trgu.

Poleg avtentične in tradicionalne dolenjske kulinarike se Dolenjska ponaša tudi z restavracijami, ki nudijo vrhunsko kulinariko v vrhunskih ambientih. Najprestižnejši svetovni gastronomski vodnik Michelin, ki se odlikuje po svoji 120-letni tradiciji in izdelanih kriterijih ocenjevanja, je prepoznal kakovost slovenske gastronomije in Slovenijo uvrstil med svoje nove destinacije. Prejemniki Michelinovih nagrade »The Plate« (Michelinov krožnik) za leto 2021 oz. 2020 so tudi tri restavracije v MONM: Hiša Fink, Restavracija Grad Otočec, Gostilna Vovko. Na območju MONM je moč uživati tudi v vrhunskih vinskih degustacijah (npr. v vinskem stolpu na Gradu Otočec ali v Vinski kleti Colnar), izbor vrhunskih vin iz cele Slovenije pa je moč poskusiti na Pop-up Wine Festivalu, ki ga organizira najboljši somelje leta 2021 v Sloveniji, Gregor Kren.

Visoko kakovostne restavracije na destinacijo privabijo turiste z visoko dodano vrednostjo, zato bomo spodbujali razvoj in promocijo blagovnih znamk posameznih kuharskih mojstrov iz MONM in celotne Dolenjske. Spodbujali bomo oblikovanje turističnih produktov za t. i. »foodije«, tj. kulinarične turiste, ki uživajo v hrani in pijači ter načrtno iščejo posebna kulinarična doživetja. Vrhunske dolenjsko kulinarično ponudbo bomo povezali v različne kulinarične pakete, kot so kulinarični sprehodi po Novem mestu, kolesarske kulinarične poti po Dolenjski, vinske degustacije, tematske kulinarične sprehode in podobno.

6.4. Cilji: Prireditve

Cilj 6.4.: Krepitev prepoznavnosti značilnih novomeških prireditev, ki pritegnejo obiskovalce cele Slovenije in tujine

S ciljem krepitve prepoznavnosti Novega mesta kot kulturne prestolnice regije in kot urbanega središča, v katerem se ves čas nekaj dogaja, MONM prek razpisov že več let sofinancira izvedbo raznolikih dogodkov in prireditev na različnih lokacijah v mestu, s poudarkom na prenovljenem in za motorni promet zaprtem Glavnem trgu. Cilj je Glavni trg profilirati kot osrednji prireditveni prostor Dolenjske in urbano dogajanje in prireditve v mestnem jedru vzpostaviti kot generator turističnega obiska. Številne kulturne, športne, kulinarčne in druge prireditve, ki na prostem ali v zaprtih prizoriščih potekajo skozi vse leto, so že dodobra uveljavljene in dobro obiskane (Praznik situl, Teden kultur, Novomeški poletni večeri, festival Novomeško poletje, Festival urbanega dogajanja, Noč na Krki, Skoki v Krko, Pop-up wine festival, Dolenjsko martinovanje, Kino na trgu, zaključek kolesarske dirke Po Sloveniji in druge kolesarske prireditve, pohod Po Slakovi poti, Novomeški polmaraton ...), prizadevamo pa si, da bi se obisk navedenih novomeških prireditev še povečal.

Spodbujali bomo ponovno oživitev festivalov Jazzinty, Fotopub, Rock Otočec, ki so uveljavljanje blagovne znamke in so v najboljših časih v MONM za več dni pripeljale številne obiskovalce iz Slovenije in tujine. Veliko je priložnosti na področju mladinskega turizma, za katerega poteka promocija prek Društva novomeških študentov (DNS), zveze Škis in programov Erasmus, in ki bi lahko spodbudil tudi razvoj aktivnejšega nočnega dogajanja. Novo mesto ima bogato slikarsko, glasbeno in filmsko tradicijo, ki je lahko podlaga za razvoj novih prireditev in festivalov. Posebno priložnost za razvoj kulturnega turizma prinaša načrtovana prenova Narodnega doma, ki bo prinesel nova prizorišča za obstoječe in nove kulturne dogodke in prireditve. V letu 2022 bo v Novem mestu prvič potekal Festival cvička, ki pod eno streho združuje tri udarne dolenjske prireditve: Teden cvička v organizaciji Zveze vinogradnikov Dolenjske, Cvičkarijo v organizaciji Društva novomeških študentov in Pop-up Wine Festival, ki ga organizira somelje Gregor Kren. Cilj je, da Festival cvička postane najbolj obiskana prireditve na Dolenjskem in ena najbolj prepoznanih in najbolj obiskanih prireditev v Sloveniji.

Cilj je definirati tiste prireditve, ki so za MONM najbolj značilne, ki najbolj avtentično izpostavljajo edinstvenost ter posebnost Novega mesta in tako delujejo tudi promocijsko. Tovrstne prireditve, ki imajo obenem potencial, da generirajo največje število obiskovalcev, največje število prodanih vstopnic in največje število nočitev, bomo podprli z izdelanim načrtom promocije in podpornimi turističnimi produkti.

Osrednje prireditve v MONM:

1. Praznik situl;
2. zaključek kolesarske dirke Po Sloveniji;
3. Novomeški polmaraton;
4. Festival cvička;
5. Skoki v Krko;
6. pohod Po Slakovi poti.

6.5. Cilji: Promocija

Cilj 6.5.: Povečanje prihodka iz naslova turizma v MONM

Končni cilji na področju turistične promocije je večji prihodek z naslova turizma v naši občini, ki se kaže s pomočjo naslednjih pokazateljev:

1. število novih delovnih mest;
2. število novih indirektnih delovnih mest;
3. število nočitev;
4. število obiskov prireditev;
5. število prodanih vstopnic za atrakcije;
6. vrednost pobrane turistične in promocijske takse;
7. prihodki iz turizma (državna statistika).

Cilj je povečanje prihodov turistov, povečanje števila nočitev, podaljšanje dobe bivanja turistov v občini in povečanje njihove potrošnje. Z razpisi za sofinanciranje turističnih produktov in turistične infrastrukture bomo ustvarili pogoje za odpiranje novih delovnih mest v turizmu in vzpostavili okolje, ki posameznike in organizacije spodbuja k investicijam v turistično infrastrukturo in k delovanju na področju turizma.

S promocijskimi aktivnostmi v skladu s postavljenimi vizijo turističnega razvoja nameravamo doseči povečanje prepoznavnosti turistične blagovne znamke »Novo mesto«. Pri tem bomo tesno sodelovali z vsemi deležniki, ki delajo na področju turizma v občini (Zavod Novo mesto, Razvojni center Novo mesto, Dolenjski muzej, Zavod za varstvo kulturne dediščine ...), ter z občinama Dolenjske Toplice in Šmarješke Toplice, s katerima kot vodilna destinacija Dolenjska skupaj kandidiramo na razpise za promocijo turizma. Sodelovali bomo tudi s ponudniki turističnih, gostinskih in namestitvenih storitev ter se povezali s ponudniki transportnih storitev za zagotovitev avtobusnih linij in drugih oblik transporta med najbolj izpostavljenimi turističnimi točkami.

V promociji se bomo osredotočili na promocijo konkretnih, prodajnih turističnih produktov, ki generirajo prihod turistov, in na posebnosti, po katerih je MONM edinstvena v Sloveniji in širše. Slednje bomo kot rdečo nit vpletali v vse promocijske kanale. Izpostavljali bomo rekorde, kot so »na Trški gori je največ zidanic glede na površino na svetu«, »na Trški gori imamo najbolj strmo pot v Sloveniji« ipd. Vzpostavili in promovirali bomo točke za fotografiranje na fotogeničnih, turistično zanimivih in razglednih točkah v občini, kot so Trdinov vrh, Trška gora, Marof, mestno jedro, različne lokacije ob Krki. **V prostorih z daljšim odpiralnim časom (restavracije, bazen, velodrom, namestitve ...) bomo oblikovali manjše informacijske točke za prodajo tipičnih spominkov Novega mesta in distribucijo promocijskega materiala.**

V sodelovanju z Zavodom Novo mesto bomo prenovili in osvežili spletno stran in družbena omrežja »Visit Novo mesto«, ki bo dostopna tudi v vsaj treh tujih jezikih (angleščina, nemščina, italijanščina). Vzpostavili bomo nove spletne predstavitve celovitih turističnih produktov »Visit Trška gora«, »Visit Gorjanci« ipd. Zavod Novo mesto bo pripravil tudi nove turistične promocijske tiskovine.

7. Ukrepi

Za doseganje navedenih ciljev bo Mestna občina Novo mesto izvajala ukrepe na naslednjih področjih:

1. **razvoj novih turističnih produktov;**
2. **podpora programskim vsebinam;**
3. **promocija;**
4. **investicije.**

Ukrepe bo izvajala bodisi v okviru lastnih pristojnosti bodisi s podporo drugim izvajalcem (zasebni sektor, društva, organizacije).

7.1. UKREPI NA PODROČJU RAZVOJA NOVIH TURISTIČNIH PRODUKTOV

7.1.1. Ukrepi v pristojnosti javnega sektorja

Mestna občina Novo mesto bo v sodelovanju z drugimi javnimi institucijami (Zavod Novo mesto, Razvojni center Novo mesto, Dolenjski muzej) prednostno razvijala nove turistične produkte z naslednjimi vsebinami oziroma na naslednjih področjih:

- turistični produkti, vezani na mestno plažo ob reki Krki in na čolnarski turizem na reki Krki (možnost izposoje različnih tipov plovil vsak dan v sezoni);
- digitalizacija arheološke dediščine in priprava tržno zanimivega načina prikaza arheološke dediščine.

7.1.2. Ukrepi v podporo drugim izvajalcem

Mestna občina Novo mesto bo prek razpisov za sofinanciranje novih turističnih produktov in s pomočjo drugih mehanizmov prednostno podpirala turistične produkte drugih izvajalcev (zasebni sektor, društva, organizacije) z naslednjimi vsebinami oziroma na naslednjih področjih:

- mestna vinoteka;
- turistični produkti, vezani na reko Temenico (opazovanje živalskih in rastlinskih vrst);
- turistični produkti, vezani na naravno, kulturno in etnološko dediščino Trške gore;
- turistični produkti, vezani na Gorjance,
- turistični produkti za kulinarčne turiste.

Kazalnik ukrepa

Kazalnik	Začetna vrednost	Vrednost 2025	Vrednost 2030
Število novih produktov	2	6	10
Število uporabnikov	3.500	8.000	15.000

7.2. UKREPI NA PODROČJU PODPORE PROGRAMSKIM VSEBINAM

7.2.1. Ukrepi v pristojnosti javnega sektorja

Mestna občina Novo mesto bo v sodelovanju z drugimi javnimi institucijami (Zavod Novo mesto, Razvojni center Novo mesto, Dolenjski muzej, druge občine v destinaciji Dolenjska in regiji Jugovzhodna Slovenija) prednostno podpirala in izvajala naslednje programske vsebine:

- Praznik situ!
- Festival cvička;
- Skoki v Krko;
- športni turizem v okviru Športno-rekreacijskega centra Češča vas in Olimpijskega centra Novo mesto;
- oblikovanje skupnih tematskih pešpoti in kolesarskih poti z drugimi občinami JV Slovenije, povezovanje obstoječih poti v logična nadaljevanja;
- opredelitev tipičnih dolenjskih jedi;
- razvoj značilne novomeške sladice.

7.2.2. Ukrepi v podporo drugim izvajalcem

Mestna občina Novo mesto bo prek razpisov za sofinanciranje programov in s pomočjo drugih mehanizmov prednostno podpirala programske vsebine, ki jih izvajajo drugi izvajalci (zasebni sektor, društva, organizacije, krajevne skupnosti ...) na naslednjih področjih:

- izdelava tržno zanimivih »halštatskih« spominkov/daril/nagrad/oblačil;
- vključevanje »halštatskih« vsebin v druge dogodke;
- stalna ponudba kakovostnih dolenskih produktov (npr. Dobrote Dolenjske) in druga atraktivna turistična ponudba (gostinska ponudba, kulinarična in druga doživetja za turiste ...) v mestnem jedru;
- prireditve na Glavnem trgu (festivalsko dogajanje, koncerti, literarni večeri ...);
- turistični ogledi frančiškanskega samostana;
- prireditve in vinske degustacije na gradu Grm;
- vključitev Brulčevega mlina v turistično ponudbo;
- ribolovni turizem;
- ureditev naselja mobilnih hišk in PZA;
- oblikovanje tematskih poti;
- vključevanje nesnovne kulturne dediščine v turistično ponudbo;
- razvoj in promocija vinskih dvojic;
- povezovanje avtentične dolenske kulinarične izkušnje z doživetji v naravi;
- promocija blagovnih znamk kuharskih mojstrov;
- zaključek kolesarske dirke po Sloveniji;
- Novomeški polmaraton;
- pohod Po Slakovi poti.

Kazalnik ukrepa

Kazalnik	Začetna vrednost	Vrednost 2025	Vrednost 2030
Število programov	40	60	80
Število obiskovalcev	22.000	30.000	40.000

7.3. UKREPI NA PODROČJU PROMOCIJE

7.3.1. Ukrepi v pristojnosti javnega sektorja

Mestna občina Novo mesto bo v sodelovanju z drugimi javnimi institucijami (Zavod Novo mesto, Razvojni center Novo mesto) prednostno podpirala in izvajala naslednje promocijske aktivnosti:

- prenova spletne strani »Visit Novo mesto«;
- oblikovanje večjezičnih spletnih strani, družbenih omrežji in aplikacij posameznih zaključenih tematskih sklopov (Visit Trška gora, Visit Gorjanci, tematske poti ...);
- postavitev večjezičnih informacijskih in označevalnih tabel;
- nove turistične tiskovne (zemljevidi, brošure);

- promocija dolenskih jedi pod skupno blagovno znamko;
- vzpostavitev točk za fotografiranje.

7.3.2. Ukrepi v podporo drugim izvajalcem

Mestna občina Novo mesto bo prek razpisov za sofinanciranje programov in s pomočjo drugih mehanizmov prednostno podpirala promocijske aktivnosti s strani zasebnega sektorja na naslednjih področjih:

- postavitve večjezičnih informacijskih in označevalnih tabel;
- nove turistične tiskovne (zemljevidi, brošure);
- dogodki, ki promovirajo cviček in drugo tradicionalno dolensko kulinariko;
- prek dogodkov, ki potekajo v mestnem jedru, promocijo kulinarčnih dogodkov, ki potekajo na dolenskem podeželju (praznik orehov, praznik češenj ...)

Kazalnik ukrepa

Kazalnik	Začetna vrednost	Vrednost 2025	Vrednost 2030
Število izvedenih novih promocijskih aktivnosti v pristojnosti javnega sektorja	0	10	20
Število izvedenih novih promocijskih aktivnosti drugih izvajalcev	0	5	10

7.4. UKREPI NA PODROČJU INVESTICIJ V TURISTIČNO INFRASTRUKTURO

7.4.1. Ukrepi v pristojnosti javnega sektorja

Mestna občina Novo mesto bo prednostno izvajala investicije v povezavi z naslednjo vsebino:

- arheološki park;
- mestni muzej s stalno razstavo o Novem mestu;
- nadgradnja usmerjevalnega sistema do mestnega jedra in drugih turističnih znamenitosti;
- razgledna ploščad na zvoniku Kapiteljske cerkve;
- ureditev stalne razstave o Leonu Štuklju ter prireditvenih in razstavnih prostorov v Narodnem domu;
- ureditev Kozinove zidanice z namenom razvoja kulturnega turizma;
- mestna plaža ob reki Krki z ustrežno infrastrukturo, gostinsko in turistično ponudbo;
- kamp ob reki Krki;
- postavitve dodatnih javnih čolnarn ob reki Krki;
- sklenitev sprehajalnih poti v Ragovem logu s sprehajalnimi potmi v mestnem jedru (ureditev poti »pot sodiščem«);
- ureditev dostopa do reke Temenice, ureditev sprehajalnih poti ob reki Temenici in postavitve označevalnih in informacijskih tabel;
- ureditev konjeniških, tekaških in MTB kolesarskih stez v Mestni hosti (Park novomeških olimpijcev);
- postavitve novega razglednega stolpa na Trdinovem vrhu;
- ureditev in označitev površin za pohodnike, kolesarje, gorske kolesarje in sprehajalce na Gorjancih, vključno s postavitvijo ustrezne podporne infrastrukture;
- vzpostavitev mreže pohodno-kolesarskih poti po vsej občini (vsaka KS svojo).

7.4.2. Ukrepi v podporo drugim izvajalcem

Mestna občina Novo mesto bo prek razpisov za sofinanciranje turistične infrastrukture in s pomočjo drugih mehanizmov prednostno podpirala investicije s strani drugih izvajalcev (zasebni sektor, društva, organizacije, krajevne skupnosti ...), ki so skladne s cilji razvoja turizma v Mestni občini Novo mesto, kot jih predvideva ta strategija in sodijo v navedene programske sklope:

- kulturna dediščina in kulturni turizem;
- aktivnosti v naravi in športni turizem;
- kulinarika, cviček in turizem na podeželju;
- prireditve;
- promocija turizma.

Kazalnik ukrepa

Kazalnik	Začetna vrednost	Vrednost 2025	Vrednost 2030
Število izvedenih investicij v pristojnosti javnega sektorja	2	7	15
Število izvedenih investicij drugih izvajalcev	0	3	9

8. Zaključek

Strategija slovenskega turizma 2022–2028 je poslanstvo razvoja slovenskega turizma opredelila z naslednjimi besedami: »Razvijamo uravnotežen zelen butični turizem višje kakovosti in z manjšim odtisom ter z bolj smelo izraženo kulturno identiteto in lokalnim karakterjem, ki je generator vrednosti, pospeševalec trajnostnega razvoja, urejenega okolja, dobrega počutja in cvetoče kulture, s pozitivnimi učinki za vse. Smo dobri in ponosni gostitelji ter skrbni upravitelji in varuhi naše narave, kulturne identitete in skupnosti. Za zadovoljne prebivalce, motivirane podjetnike in zaposlene ter navdušene obiskovalce. In za naše zanamce.«

Novo mesto in širša destinacija Dolenjska imata vse predispozicije, da izpolnita navedeno poslanstvo, pri čemer še posebej izstopata po izraženem lokalnem značaju, kulturni identiteti in pregovorni dolenjski gostoljubnosti. Dodatna prednost dolenjskih krajev je, da niso zasičeni s turizmom in na relativno majhnem prostoru omogočajo kombinacijo doživetja živahnega urbanega utripa, pristno izkušnjo gostoljubnega podeželskega okolja in uživanje v neokrnjeni naravi. To je ob velikih spremembah, ki jih beleži turistična panoga po pandemiji covid-19, še toliko bolj dragocen potencial, ki ga je vsekakor vredno izkoristiti.